Ազգ

Azg armenian daily

5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2002 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 201 (2646)

Սադդամ Հուսեյնը պատրաստ է համագործակցել ՄԱԿ-ի հետ

Երեկ Իրաք այցելած ավստրիացի հայտնի աջակողմյան քաղաքական գործիչ Յորգ Հայդերի հետ ունեցած հանդիպումից հետո նախագահ Սադդամ Հուսեյնը հայտարարեց, որ իր երկիրը պատրաստ է ընդառաջել Իրաքը զանգվածային ոչնչացման զենքերից զինաթափելու ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի նոր որոշմանը, պայմանով, որ այն չօգտագործվի որպես պատրվակ իր երկրի դեմ հարձակվելու: Մյուս կողմից, Քուվեյթը երեկ հայտարարեց, որ ՄԱԿ-ի կողմից հովանավորված հակաիրաքյան ռազմական գործողությունների դեպքում պատրաստ է իր ռազմակայանները տրամադրել հարձակվողներին: Ընդհակառակը, Սաուդյան Արաբիան տեղեկացրեց, որ իր տարածքներն օգտագործելի չեն նման հարձակման պարագայում:

ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

«Հայաստանը չի գնա որեւէ համաձայնության առանց Լեռնային Ղարաբաղի ստորագրության»

Եվս մեկ անգամ հիշեցնում է ՀՀ արտգործնախարարը

ՌՈՒԹ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՀՀ արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանն անցյալ շաբաթ երեւանյան մի սեմինարի շրջանակներում հայտարարեց, որ ԼՂ հակամարտության կարգավորման բանակցությունների սեղանին այսօր դրված է լուրջ ծրագիր, որով կարելի է հասնել խնդրի լուծման առանց վտանգելու մեր ազգային շահերը, եւ որն ընդունելի է բոլոր կողմերի համար: Ավելի վաղ էլ, Քոչարյան-Ալիեւ սադարակյան հանդիպումը մեկնաբանելով, մեր արտաքին գերատեսչության ղեկավարը նշել էր, թե որոշակի հարցերի վերաբերյալ երկու նախագահներին հաջողվել է ինչ-ինչ պայմանավորվածություններ ձեռք բերել: Սրանից առավել եւ այս պահին, եւ առհասարակ, կարգավորման գործընթացը չի մանրամասնվում: Այնուամենայնիվ, ինչպե՞ս է հայկական կողմի այս լավատեսությունը համադրվում ադրբեջանական կողմի վերջին շրջանի հակասական հայտարարությունների հետ, եւ արդյոք գործընթացում կիշխե՞ն վերեւում բերվածից բխող կառուցողական տրամադրություններ հաջորդ թե Հայաստանի, թե Ադրբեջանի համար ընտրական տարում: «Ազգին» պարզաբանումներ է ներկայացնում արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանը:

– Պրն նախարար, սպասվող նախագահական ընտրությունները նախ Հայաստանում, այնուհետեւ Ադրբեջանում կարո՞ղ են որեւէ կերպ ազդել ԼՂ խնդրի կարգավորման բանակցությունների գործընթացի վրա, ասենք, առավել դանդաղեցնել:

Տես էջ 2

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԱՅՑ

Միխայիլ Կասյանովը ժամանեց Երեւան

ԵՐԵՎԱՆ, 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Պաշտոնական այցով նոյեմբերի 4-ին Երեւան ժամանեց Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության նախագահ Միխայիլ Կասյանովը: «Զվարթնոց» օդանավակայանում ՌԴ վարչապետին դիմավորեցին Հայաստանի վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանը, ՀՀ կառավարության այլ անդամներ: Դիմավորողների թվում ռուսական կողմից ներկա էր նաեւ Ռուսաստանի հայերի միության նախագահ Արա Աբրահամյանը: Այցի ընթացքում նախատեսվում է փաստաթղթերի ստորագրում Հայաստանի մի շարք ձեռնարկություններ մոտ 100 մլն դոլարի չափով պարտքի մարման հաշվին Ռուսաստանին հանձնելու վերաբերյալ:

Ինչպես հայտարարեց ՀՀ պաշտպանության նախարար, տնտեսական համագործակցության հայ-ռուսական միջկառավարական հանձնաժողովի համանախագահ Սերժ Սարգսյանը, Հայաստանի պարտքը «ամբողջությամբ, 100%-ով կփակվի ձեռնարկությունների հանձնմամբ»: Նա նշեց, որ այդ ձեռնարկությունների ցանկը վերջնականապես համաձայնեցված է: «Դրա հետ կապված որեւէ խնդիր գոյություն չունի: Վստահ եմ, որ մինչեւ վաղն էլ դրանք չեն լինի»,- հայտարարեց Սերժ Սարգսյանը:

Մ. Կասյանովը գոհունակություն հայտնեց այն առթիվ, թե ինչպես են զարգանում ռուս-հայկական հարաբերությունները վերջին երկու տարիներին: Այդ առնչությամբ նա հատուկ նշեց Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինի այցը Հայաստան եւ Հայաստանի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի այցը Ռուսաստան: Ըստ ՌԴ վարչապետի, եկել է ժամանակը լրջորեն զբաղվելու տնտեսական հարցերով:

Մ. Կասյանովը նաեւ այն համոզմունքը հայտնեց, որ սկզբունքային խնդիրներ Հայաստանի եւ Ռուսաստանի միջեւ չկան: Առաջիկա բանակցությունների որոշ մանրամասներ կքննարկվեն Միխայիլ Կասյանովի եւ ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանի հանդիպման ժամանակ:

ՇԱԽՄԱՏ

Ռուսներն առաջին պարտությունը կրեցին

Մեկօրյա հանգստից հետո օլիմպիադայի մասնակիցները կրկին նստեցին խաղատախտակների շուրջ: Հայաստանի տղամարդկանց հավաքականը հոլանդացիների հետ մրցախաղն ավարտեց ոչ-ոքի: Բոլոր 4 պարտիաներում էլ (Վան Վելի-Հակոբյան, Լպուտյան-Սոկոլով, Տիվյակով-Ասրյան, Սարգսյան-Նիյբոյեր) մրցակիցները խաղաղ դաշն կնքեցին: Տուրի կենտրոնական Ռուսաստան-Հունգարիա մրցախաղն ավարտվեց հունգարացիների հաղթանակով 2,5-1,5: Դա առաջատարի անդրանիկ պարտությունն էր օլիմպիադայում: Հունգարացիների հաղթանակն ապահովեց Ռուբը պարտության մատնելով Սվիդլերին: Լեկո-Կասպարով, Գրիշչուկ-Պոլգար, Ալմաշի-Խալիֆման պարտիաներն ավարտվեցին ոչ-ոքի: Այս հաղթանակի շնորհիվ Հունգարիայի հավաքականն ընդհուպ մոտեցավ առաջատարին Ռուսաստանի շախմատիստներին: Առաջատարների խմբում գտնվող չին շախմատիստները 2,5-1,5 հաշվով հաղթեցին Սլովակիայի ընտրանուն: Նույնպիսի հաշվով բոսնիացիները պարտության մատնեցին վրացիներին: 9 տուրից հետո առաջատարների ցուցանիշներն այսպիսին են. 1. Ռուսաստան 25,5, 2. Հունգարիա 25, 3. Չինաստան 24, 4. Բոսնիա 23,5, 5-7. Հոլանդիա, Վրաստան, Սլովակիա 22,5-ական, 8. Հայաստան 22 (հաշվի չեն առնված Չեխիայի 21 միավոր, Բելառուսի 20 եւ մի քանի այլ երկրների ցուցանիշները 9-րդ տուրում):

Հայաստանի կանանց հավաքականը 2-1 հաշվով հաղթեց Իրանին: Մեր թիմին հաղթական միավորներ պարգեւեցին Լիլիթ Մկրտչյանն ու Լիլիթ Գալոյանը, իսկ Էլինա Դանիելյանը պարտություն կրեց: 9 տուրից հետո մեր թիմի օգտին գրանցված է 16 միավոր: 22 միավորով աղյուսակը գլխավորում է Վրաստանի հավաքականը, որը 3-0 հաշվով հաղթեց ռումինուհիներին: 18,5-ական միավոր ունեն Ռուսաստանի եւ ԱՄՆ-ի շախմատիստուհիները: Ռուսները 2-1 հաշվով հաղթեցին բուլղարուհիներին, իսկ ԱՄՆ-Լեհաստան հանդիպումն ավարտվեց ոչ-ոքի 1,5-1,5:

Օծվեց Մարմարաշենի Սբ. Գեւորգ եկեղեցին

Երեկ Արարատի մարզի Մարմարաշեն գյուղում օծվեց տարածաշրջանում անդրանիկ Սբ. Գեւորգ եկեղեցին, որը նվիրվում է Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Երկրորդի գահակալության 3-րդ տարեդարձին եւ մոսկվայաբնակ բարերար Սերգեյ Ղազարյանի մեծ հոր հիշատակին: Եկեղեցու օծման արարողության մասին՝ հաջորդ համարում:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Թուրքական լիրան ամրանում է

Թեեւ աննշան, թուրքական դրամանիշը՝ լիրան, երեկ սակարաններում սկսեց ամրանալ: Մասնագետների կարծիքով, ամիսներ տեւած թավալգլոր անկումից հետո թուրքական դրամանիշի մի փոքր վերարժեւորման պատճառը նախորդ օրը երկրում կայացած խորհրդարանական ընտրություններն են, որոնք ավարտվեցին էրդողանի «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության լայնատարած հաղթանակով: Կուսակցությունը խոստացել է կայունացնել երկրի տնտեսությունը, պայքարել կոռուպցիայի դեմ, փակել դեֆիցիտը: (Այս մասին մանրամասն կարդալ 5-րդ էջում մեր թուրքագետ մեկնաբանի հոդվածը):

Շարոնի կառավարությունը վերապրեց

Նոր պայթյուն Թել Ավիվի հյուսիսում

Երեկ բուռն օր էր Իսրայելի խորհրդարանում. Աշխատավորական կուսակցության եւ ներկայացուցիչների հրաժարականից հետո խնդրո առարկա էր դարձել վարչապետ Արիել Շարոնի կառավարության գոյատեւումը: Հենց աշխատավորականների, այնուհետեւ կենտրոնամետ աջ ուժերի եւ վերջում արաբ պատգամավորների հաջորդական 3 փորձերը՝ անվստահություն հայտնելու Արիել Շարոնին, ձախողությամբ ավարտվեցին:

Կառավարությունը վերապրեց, բայց թերեւս կարճ ժամանակի համար: Հարցն այն է, որ Լիկուդ միավորումը, որը գլխավորում է վարչապետը, նորացված կառավարություն կազմելու համար ստիպված է համագործակցել խորհրդարանում ներկայացված կրոնական խմբավորումների հետ, ինչը նշանակում է ենթարկվել նրանց պահանջներին: Երկրորդ՝ նույնինքն Լիկուդ համախմբման մեջ վարչապետի գլխավոր մրցակից, նախկին վարչապետ Նաթանյահուն, որին Շարոնն առաջարկել է արտգործնախարարի պաշտոնը, պնդում է արտահերթ ընտրությունների ժամկետն առաջ բերելու իր նախապայմանը:

Նույնպես երեկ, երբ Քնեսեթում ընթանում էին քննարկումները, տեղի ունեցավ ինքնասպանական նոր գործողություն Թել Ավիվից 10 կմ հյուսիս գտնվող Քֆար Սավա քաղաքում: Աշխատանքային օրվա ավարտին քաղաքի սուպեր մարկետներից մեկի մոտ պաղեստինցի մահապարտը պայթեցրեց ռումբ: Բացի մահապարտից, ըստ նախնական տվյալների, սպանվել է 1 եւ վիրավորվել 24 մարդ, որոնցից 4-ի վիճակը լուրջ է: Մինչ այդ, իսրայելական ուղղաթիռներն Արեւմտյան ափի Նաբլուս քաղաքի մոտակա հրթիռահարել էին մի ավտոմեքենա եւ սպանել 2 ուղեւորի:

«Նոյեմբերի 30-ին կգործարկվի Աբովյանի քարի գործարանը»

Ասում է «Մուլտի գրուպի» նախագահ Գագիկ Ծառուկյանը

Վերջին տարիներին ավանդույթ է դարձել Աբովյան քաղաքի անվանակոչության նշումը: «Մուլտի գրուպ» կոնցեռնի հովանավորությամբ դա համաքաղաքային տոնախմբության է վերածվում:

Այս տարին եւս բացառություն չէր: Օրերս նախկին Էլարի Աբովյան վերանվանվելու 39-րդ տարեդարձը նշվեց: Վաղ առավոտյան աբովյանցիները ծաղիկներ դրեցին Խաչատուր Աբովյանի հուշարձանին, այնուհետեւ շարժվեցին դեպի քաղաքային մարզադաշտ, ուր «Մուլտի գրուպն» աբովյանցիների համար բազմաթիվ անակնկալներ էր պատրաստել: Երգ ու երաժշտությամբ, պարով աբովյանցիներին շնորհավորեցին հայկական էստրադայի երգիչ-երգչուհիները, ելույթ ունեցան Աբովյանի պարային համույթները: Այնուհետեւ տեղի ունեցավ գորգերի, հեռուստացույցների եւ այլ թանկարժեք իրերի խաղարկություն: Այդ օրը 100 աբովյանցիներ տուն վերադարձան շահած նվերներով:

Լրագրողների հետ ունեցած զրույցում «Մուլտի գրուպ» կոնցեռնի նախագահ Գագիկ Ծառուկյանը նշեց, որ հաջորդ տարի քաղաքի 40-ամյա հոբելյանն առավել շուքով կնշվի, որտեղ աբովյանցիներին, մանավանդ հնաբնակներին, մեծ անակնկալներ կմատուցվեն:

Գագիկ Ծառուկյանի խոսքերով, մոտ 500 անապահով ընտանիքներ «Մուլտի գրուպից» ֆինանսական օգնություն են ստանալու:

«Ամենակարեւորն Աբովյան քաղաքի համար աշխատատեղերի ստեղծումն է», ասում է Գագիկ Ծառուկյանը եւ մատնանշում այս առումով աբովյանցիներին սպասող եւս մի անակնկալ. նոյեմբերի 30-ին կգործարկվի քաղաքի քարի գործարանը, որտեղ աշխատանք կգտնեն 200 աբովյանցիներ:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ

Նորագիրներ եւ նոր ակումբներ Գեղարքունիքում ու Շիրակում

Վերջին 2-3 օրերին Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցության Հանրապետական վարչության անդամները եղան երկրի մարզերում, հանդիպեցին մտավորականության, գյուղի եւ քաղաքի բնակիչների հետ, զրուցեցին հանրապետության ներքաղաքական կյանքի, արտաքին քաղաքականության ուղղությունների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների անցած ընտրությունների, մոտեցող նախագահական եւ ԱԺ ընտրությունների մասին: Հանդիպումները ցույց տվեցին, որ մարզերում եւս շատ բարձր է քաղաքական ակտիվությունը, մարդիկ համեմատաբար ճշգրիտ եւ սթափ են գնահատում երկրի քաղաքական եւ տնտեսական իրադրությունը:

Առաջին հանդիպումը տեղի ունեցավ Վանաձոր քաղաքում, մասնակցում էին ՀՌԱԿ փոխատենապետ Հրաչյա Կարապետյանը, Հանրապետական վարչության անդամ Կարեն Կակոյանը, ՀՎ անդամ, ՀՌԱԿ Լոռու մարզային շրջանակի ատենապետ Ֆերդինանդ Հարոյանը: Տեղի «Մայմեխ», «Լեռ», «Հայաստան» եւ «Ցայկուս» ակումբներին անդամագրվեցին 15 նորագիրներ:

Մեկ ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության անդամներն այցելեցին Ստեփանավան քաղաքին մերձակա Ագարակ գյուղ, ուր կազմավորվեց ՀՌԱԿ «Լալվար» ակումբը, որին անդամագրվեցին 25 նորագիրներ: Ընտրվեցին ակումբի վարչություն եւ ատենապետ (Արթուր Ալիխանյան):

Շաբաթ օրը ՀՌԱԿ փոխատենապետ Մեխակ Գեւորգյանը եւ ՀՎ անդամ Կարեն Կակոյանը եղան Գեղարքունիքի մարզում, այցելեցին Սեւան քաղաքի նույնանուն ՀՌԱԿ ակումբ, որը ձեւավորվել է ընդամենը մեկ ամիս առաջ: Կարճ ժամանակում ակումբի վարչությունը եւ ատենապետ Նորիկ Խալաֆյանը զգալի աշխատանք են կատարել ՀՌԱԿ գաղափարախոսության, տնտեսավարման ազատականության առավելությունների տարածման ուղղությամբ: Եվ պատահական չէ, որ ՀՌԱԿ «Սեւան» ակումբի 35 անդամներին միացան եւս 15 նորագիրներ:

Նույն օրը նոյեմբերի 2-ին ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության անդամներ Մինաս Մինասյանը, Արմեն Կարապետյանը եւ ՀՌԱԿ Շիրակի շրջանակի ատենապետ Նորիկ Գրիգորյանը եղան Ախուրյանի ենթաշրջանի Արեւիկ գյուղում, որտեղ ձեւավորվեց նույնանուն ՀՌԱԿ ակումբ: Ատենապետ ընտրվեց Արամ Մինասյանը:

Վերջին օրերի հանդիպումները ցույց տվեցին, որ Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցության քաղաքական վարկանիշը մեկ-մեկուկես տարում զգալիորեն բարձրացել է: Մարդիկ լավ են հասկանում, որ ռամկավար-ազատական գաղափարախոսությունը դոմինանտ է դառնում երկրի քաղաքական եւ տնտեսական դաշտում:

Ս. Մ.

Նոյեմբերի 2-3-ը ճանաչողական այցով Արցախում էին Մեծ Բրիտանիայի Լորդերի պալատի մի խումբ պատգամավորներ, որոնց ուղեկցում էր փոխխոսնակ Քերոլայն Քոքսը:

ԼՂՀ խորհրդարանի շենքում լրագրողների հետ կայացած մամուլի ասուլիսում համառոտ ներկայացնելով խմբի անդամներին (լորդ Շենոն, Համայնքների պալատի անդամներ Ռոբերտ Վեերինգ, Ջեյն Գրիֆիթս եւ խորհրդարանի բրիտանա-հայկական բարեկամության խմբի քարտուղար Օդետ Բագիլ), բարոնուհի Քոքսը ներկաներին իրազեկեց, որ երկօրյա այցի ընթացքում պատվիրակության անդամները մի շարք հանդիպումներ են ունեցել Ստեփանակերտում, այդ թվում ԼՂՀ նախագահ Ա. Ղուկասյանի, ԱԺ նախագահ Օ. Եսայանի, վարչապետ Ա. Դանիելյանի, հանրապետության արտաքին քաղաքական գերատեսչության նորանշանակ ղեկավար Ա. Ղուլյանի հետ եւ ամենուր արժանացել ջերմ ընդունելության: Բարոնուհին հասկատես կարեւորեց իրենց հանդիպումներն ու զրույցները ինչպես Ադրբեջանից բռնագաղթած, այնպես էլ Արցախի գրավյալ տարածքներից տարագրված փախստականների հետ: Ընտանիքներ, որոնք մազապուրծ հանգրվանել են Ստեփանակերտում եւ Շուշիում, հանրապետության այլ բնակավայրերում:

Խորհրդարանականները սիրով պատասխանեցին լրագրողների ամենատարբեր հարցերին: Հատկանշական է, որ Ռ. Վեերինգը (նա ներկայացնում է բրիտանա-ադրբեջանական խորհրդարանական խումբն ու բազմիցս եղել է Ադրբեջանում) չթաքցրեց, որ իր տպավորություններն ադրբեջանցի փախստականների ճամբարից խիստ բացասական են: Վերջերս պարոն Վեերինգը եղել է Իրանին գրեթե սահմանամերձ ադրբեջանական մի ճամբարում, ուր փախստականներն ապրում են կավաշեն տնակներում: Սարդկանց սոցիալական ծանր վիճակը ցնցել էր նրան: «Մայիսյան հեղեղները փլուզել էին փախստականների կացարանները, եւ այժմ վերջիններս գտնվում են աղետալի, ողբերգական վիճակում»: Բրիտանացի խորհրդարանականին աչքեցրել է, սակայն, որ ադրբեջանական իշխանությունները անտարբեր են նշված փաստի նկատմամբ, ու միջոցներ չեն ձեռնարկում աղետյալներին օգնելու: Պարոն Վեերինգը նշեց, որ նախագահ Ա. Ղուկասյանի հետ այդ առնչությամբ ունեցած զրույցի ժամանակ ԼՂՀ ղեկավարն ադրբեջանական իշխանությունների նման վերաբերմունքը գնահատել է «իբրեւ ծրագրված դիտավորություն», կամ պարզապես «խնամքով մշակված» մի ծրագիր, որն, իր հերթին, քաղաքական շահաբաժիններ կորզելու միտում ունի:

Բրիտանացի խորհրդարանականներն Արցախում

Բրիտանական Համայնքների պալատի ներկայացուցիչը միաժամանակ շեշտեց, որ նավթի իրացումից գոյացած հսկայական գումարներով (այդ թվում՝ բրիտանական նավթընկերությունների օժանդակությամբ ստացած եկամուտներով) կարելի է որոշակիորեն թեթեւացնել փախստականների խնդիրները: Սակայն, չգիտես ինչու, Բաքվին «ձեռ է տալիս» անտարբերությունը: Համեմատելով ադրբեջանցի եւ հայ փախստականների իրական վիճակը, Ռ. Վեերինգը միանշանակ դատապարտելի է նման խորհրդավոր լռությունը: Ավելին, նա գտնում է, որ անկախ ամեն ինչից, բռնվառ մարդկանց օգնել է պետք: Պարոն Վեերինգը հավաստիացրեց, որ Լոնդոն վերադառնալուց հետո անպայման կնպաստի «բրիտանական կառավարության կողմից այդ ցավոտ խնդրի վերաբերյալ» հավասարակշռված վերաբերմունքի դրսեւորմանը: Նա հասկատես ընդգծեց առաջնահերթ օգնությունների տրամադրմանն ուղղված հարցերի հստակ համակարգման անհրաժեշտությունը:

Լրագրողների հետ ունեցած հանդիպմանն իր նկատառումները հայտնեց նաեւ լորդ Շենոնը (վերջինս բրիտանա-հայկական խմբի հիմնադիրն է): Նա եւս տարիներ առաջ պատվիրակության կազմում եղել է Բաքվում եւ երկրի ղեկավարների հետ ունեցած երկխոսությունից եզրակացրել է, որ «ադրբեջանական կողմի հետ» շփումների հեռանկար չի տեսնում:

Նա դրական գնահատեց այն փոփոխությունները, որոնք վերջին տարիներին արձանագրվել են Հայաստանում ու Լեռնային Ղարաբաղում: Լորդերի պալատի ներկայացուցիչը շեշտեց, որ «այլեւս ոչ մեկի համար գաղտնիք չէ, որ շատ երկրներում միջազգային օգնություններն ուղղակի մսխվում են, իսկ ՀՀ-ում եւ ԼՂՀ-ում նման միտում չի զգացվում»: Լորդ Շենոնը միաժամանակ ավելացրեց, որ իրենց գոհացնում է այն հանգամանքը, որ երկրում հակված են ոչ թե դրամական օգնություններ ստանալու, այլ տնտեսության մեջ ներդրումներ կատարելու: Այդ տեսակետից, նրա կարծիքով, «վերջին տարիներին Ղարաբաղի պարագայում պարզապես հրաշք է տեղի ունեցել»:

ԴԱՎԻԹ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

«Հայաստանը չի գնա որեւէ համաձայնության առանց Լեռնային Ղարաբաղի ստորագրության»

Սկիզբը էջ 1

- Իհարկե, կարծում եմ, որ որոշակի դանդաղեցում կլինի գործընթացում հասկանալի պատճառներով: Առաջին հերթին նախագահները զբաղված կլինեն իրենց ընտրարշավներով եւ ներքին քաղաքական խնդիրներով: Նաեւ երկու երկրներում էլ ամեն ինչ այնքան քաղաքականացված կլինի, որ ԼՂ-ի հետ կապված որեւէ հարցի քննարկում կարող է շահարկման առարկա դառնալ: Եվ եթե անգամ բանակցությունների արդյունքում հաջողվի ինչ-որ եզրակացությունների հանգել այս ժամանակահատվածում, միեւնույն է, պետք չէ նախագահներից որեւէ հայտարարություն ակնկալել: Բայց, անշուշտ, չի կարելի բացառել, որ նախագահները կարող են շարունակել իրենց երկխոսությունը նաեւ այս փուլում, եւ դրա ընթացքում շարունակեն առաջընթաց արձանագրել:

- Կառուցողակա՞ն եք գնահատում Ադրբեջանի դիրքորոշումը ԼՂ հակամարտության կարգավորման վերաբերյալ այս պահին, երբ Հեյդար Ալիեւը մի կողմից պնդում է «գրավված տարածքների» վերադարձման անխուսափելիությունը, մյուս կողմից՝ հայտարարում խնդրի խաղաղ կարգավորման անհրաժեշտության մասին:

- Մենք մեր ուշադրությունը կենտրոնացնում ենք հակամարտության կարգավորման գործընթացի եւ այդ գործընթացում Ադրբեջանի՝ մասնավորապես Ալիեւի որդեգրած դիրքորոշման վրա:

Կարելի է ասել, որ գործընթացն առաջ է ընթանում, եւ Ադրբեջանը փորձում է ներգրավված մնալ վերջինիս մեջ: Բայց, մյուս կողմից, դժբախտաբար, լինում են հայտարարություններ, որոնք էապես հակասում են գործընթացի արդյունքներից բխող մեր եզրակացություններին: Այդ հակասությունները, բնականաբար, մտահոգություն են առաջացնում այն հարցի հետ կապված, թե երկուսից ո՞րն է իսկականը: Գործընթացի առումով, այո, կա ներգրավվածություն, բայց հայտարարությունները, իհարկե, բացասաբար են ազդում ընդհանուր մթնոլորտի վրա: Ու այդ հայտարարություններից կարելի է եզրակացնել, որ Ադրբեջանը շարունակում է դիմադրել բնական այն զարգացումներին, որոնք տեղի են ունենում կարգավորման գործընթացում:

- Պրն Օսկանյան, հարցը թերեւս տարօրինակ հնչի, բայց, այնուամենայնիվ, Լեռնային Ղարաբաղն ըստ էության երբեւէ եղե՞լ է բանակցային կողմ, եթե նկատի չունենանք տարածաշրջանային այցերի շրջանակներում ԵԱՀԿ ՄԽ համանախագահների այցերը նաեւ ԼՂ: Եթե այո՝ ապա ի՞նչ հանգամանքներում, եթե ոչ՝ ինչո՞ւ:

- Նախ, չենք կարող նկատի չունենալ համանախագահների այցերը ԼՂ, քանզի, մի կողմից, դրանք ինքնին վկայություն են, որ ԼՂ-ն իրոք բանակցային կողմ է: Մյուս կողմից՝ այդ այցելություններն ապահովում են Մինսկի խմբի գործընթացի շարունակականությունը կամ լրացնում այն բացը, որ ստեղծվել է ՄԽ գործընթացի դադարեցման հետեւանքով:

Բայց սրանից էլ զատ, եթե հավատարիմ մնամ ծեր արած բացառությանը, միեւնույն է, ԼՂ-ն գործընթացի մասնակից եւ բանակցային կողմ է: Վերջինիս կողմ լինելն ամրագրված է ԵԱՀԿ, այն ժամանակ ԵԱՀԽ նախարարների՝ 1992-ի հելսինկյան հանդիպման շրջանակներում, որի արդյունքում էլ, ի դեպ, ծնվել է Մինսկի խմբի գործընթացը: Այդ պահից Լեռնային Ղարաբաղը հետեւողականորեն իր մասնակցությունն է բերել կարգավորման գործընթացին: Դժբախտաբար, Մինսկի խմբի հանդիպումները, որոնք 1997 թ.-ից ընդհատվեցին հիմնականում Լիսաբոնի հայտնի հայտարարության պատճառով, դեռեւս չեն վերականգնվել:

Մյուս կողմից, երբ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների այս հանդիպումները հասնեն տրամաբանական հանգրվանի, որը ենթադրում է կարեւորագույն սկզբունքների շուրջ համաձայնության ձեռքբերում, դրանք կրկին կտեղափոխվեն Մինսկի խմբի հարթություն, որտեղ երեք կողմերը կաշխատեն մանրամասների վրա ու ձեռք բերված սկզբունքային համաձայնությունները կվերածեն գրավոր, պայմանագրային տեքստի: Ավելին, ՀՀ-ն հստակորեն արձանագրել է, որ որեւէ պայմանագիր չի ստորագրի առանց ԼՂ կողմի ստորագրության:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ժԱ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
ֆաքս. 374-1-562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ / հեռ. 529353
Համակարգ. ծառայութիւն
/ հեռ. 582483
Շուրջօրյա լրահավաք ծառայութիւն
/ հեռ. 529353
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան, խստիւ արգելւում են, համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

www.azg.am

Ջրավարձերի համաներումը՝ միայն պայմանագրերով

«Հիմնականում մեղմացման տարբերակ է ընտրված ավելի մեղմ չափերի վճարումների համար: Նախագիծը նպատակ ունի ոչ միայն օգնել բնակչությանը պարտքերը մարելու, այլեւ որպեսզի ջրամատակարար կազմակերպությունների աշխատանքները կարգավորվեն, համակարգը սկսի աշխատել»: ԱԺ պատգամավոր Գագիկ Մելիքյանն այսպես բացատրեց «Խմելու եւ ոռոգման ջրերի մատակարարման, ջրահեռացման ու կեղտաջրերի մաքրման դիմաց առաջացած պարտավորությունների գծով վճարման արտոնություններ սահմանելու մասին» առաջին ընթերցմամբ ընդունված օրենքի նախագծում եւս 7 հոդվածներ ավելացնելու փաստը: Դա այն օրինագիծն էր, որով մինչեւ 2000 թ. բոլոր, իսկ 2000-ից հետո մասամբ մարվում էին ջրամատակարարման դիմաց առաջացած պարտքերը: Դեռ երկու շաբաթ առաջ կառավարության այս ակցիան համարվեց որպես «համաներում»: Սակայն, ինչպես պարզվում է, գործադիրն այդքան էլ հակված չէ համաներում անվանելու:

Ակցիայի տրամաբանությունը մնում է նույնը: Ավելին՝ ըստ Ջրային ռեսուրսների պետական կոմիտեի նախագահ Գագիկ Մարտիրոսյանի, բնակչությանը զիջած գումարի չափն ավելանում է՝ 34 մլրդ դրամից հասնելով մինչեւ 41 միլիարդի: Խնդիրն այն է, որ այդ զիջումները պետությունը կատարում է բնակչությունից որոշակի պարտավորությունների ստանձնման պայմանով: Ըստ Գագիկ Մելիքյանի. «եռամսյա ժամկետում պետք է պայմանագիր կնքվի մինչեւ 2000 թ. պարտքերը հաշվառելու եւ նոր զիջելու մասին: Հնարավոր է տարբերակ, որ բնակիչն ասի, թե ինքն ընդհանրապես պարտք չունի: Դրա համար փոխադարձ պայմանագիր պետք է կազմվի: Իսկ 2000-2002 թթ. համար, մինչեւ օրենքի ուժի մեջ մտնելը, նույնպես պետք է եռամսյա ժամկետում պայմանագիր կնքվի, որի մեջ ընդգրկվում են կետեր, ինչպիսիք են ջրամատակարարման ապահովումը եւ սպառողների կողմից վճարումը»: Այսինքն՝ մշտական ջուր ստացողները, եթե վճարել են այդ ժամանակահատվածում կուտակված պարտքի 50 տոկոսը՝ զիջվում է մյուս 50 տոկոսը: Ժամային գրաֆիկով ջուր ստացողների պարագայում զիջվում է պարտքի 70 տոկոսը, եթե վճարվել է մնացած 30 տոկոսը, իսկ աղքատության նպաստ ստացողների դեպքում՝ 85 տոկոսը զիջվում է 15 տոկոսի վճարման դեպքում, եւ այդ ամենը միայն՝ եթե սպառողը պայմանագիր կնքելով հաստատում է, որ ինքն իրոք պարտքեր ունի:

Գագիկ Մարտիրոսյանն այս առումով նշեց, թե պայմանագրերի կնքումից հետո առաջացած հարցերը հեշտությամբ հնարավոր կլինի լուծել դատական կարգով. երկու կողմերը կմտնեն դատարան, որ կողմը կշահի՝ կշահի: Իսկ Հայաստանում կա 750 հազար ջուր սպառող, որոնց հետ կկնքվի մոտ 1 մլն պայմանագիր՝ հաշվի առնելով նաեւ, որ մեկ սպառողը կարող է մի քանի սպառման տեղ ունենալ, ասենք, երկու տուն, մեկը՝ պետական, մյուսը՝ սեփական: Ըստ Մարտիրոսյանի, այս մեխանիզմը կօգնի ջրամատակարար կազմակերպությունների առողջացմանը եւ իսկապես ջրամատակարարման որակի բարձրացմանը: Իսկ ինչպես՝ կառավարությունը փորձում է լուծումներ առաջարկել, բայց դրանք նպատակային համարելը շատ դժվար է:

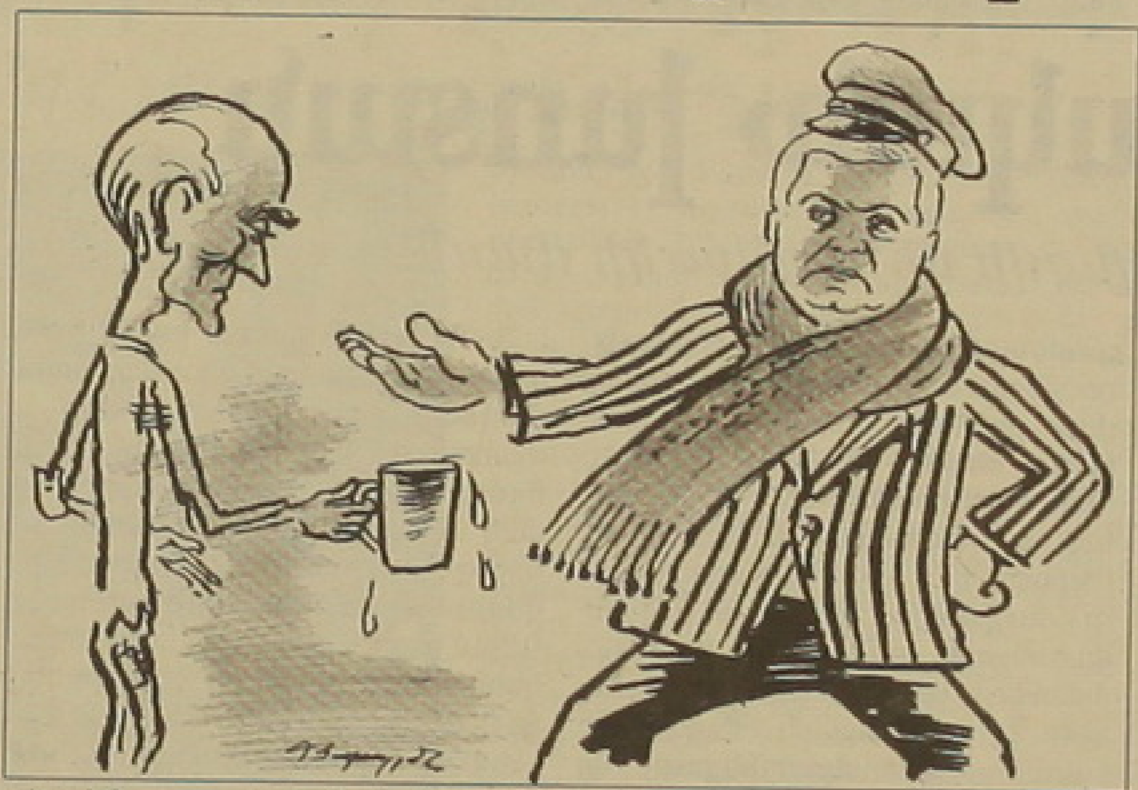

Ահավասիկ «Նախագծում ջրաչափերի տեղադրման երեք տարբերակ է ընտրվել: Մի տարբերակով՝ եթե արդեն ջրաչափը տեղադրված է, զիջումները տարածվում են մինչեւ ջրաչափի տեղադրման պահը, մյուս դեպքում՝ երբ ջրաչափերը տեղադրվում է բնակչի, հրաժարվելու դեպքում՝ ջրամատակարար ընկերության կողմից, այլ մոտեցում է առաջարկվում եւ մյուս տարբերակը՝ երբ ջրաչափը տեղադրվում է աղքատության նպաստ ստացողների համար եւ վճարման ժամկետն ավելի երկար է սահմանվում՝ 5 տարի, այն դեպքում, երբ նախորդ նախագծում 6 ամիս էր նախատեսված», նշում է Գագիկ Մելիքյանը:

Մի կողմից, իսկապես, եւ ջրաչափերի պարտադիր տեղադրումը, եւ պայմանագրային հարաբերությունները կարող են ճիշտ կիրառման դեպքում բերել ջրամատակարար ընկերությունների առողջացմանը: Բայց որքանով է դա նպաստելու, ասենք, բնակիչներին անհարկի դատարաններ քարշ տալու երեւույթից ձերբազատմանը՝ դժվար է ասել: Նախագիծն այս մասին ոչինչ չի ասում: Ոչինչ չի ասում նաեւ, թե ինչպես պետք է բարձրացվի ջրամատակարարման որակը: Գագիկ Մարտիրոսյանն այս խնդիրը կապում է տեղերում համատիրությունների կայացման հետ միայն, որի նախադրյալներն անգամ չկան: Այսինքն՝ ստացվում է, որ արվող միջոցառումներն ինքնանպատա՞կ են...

Հանրապետության նախագահը վերջերս հայտարարեց, թե մինչեւ 2004 թ. մայրաքաղաք Երեւանում ջրամատակարարման խնդիր այլեւս չի լինելու: Գագիկ Մարտիրոսյանը հայտարարեց, որ նոր ջրամատակարարման համակարգ ներդնելու համար պահանջվում է... 2,5 մլրդ դոլար, իսկ այդ հնարավորությունները պետությունը չունի: 120 մլն դոլար վարկային մի ծրագիր արդեն իսկ ներդրված է այս ոլորտում: Ըստ կոմիտեի նախագահի, առաջիկայում եւս 250 մլն դոլար հատկացվելու է համակարգին: Սակայն այս երկուսը միասին 6,5 անգամ զիջում են 2,5 միլիարդին: Այս պայմաններում արվող միջոցառումները միայն կոսմետիկ բնույթ ունեն:

ԳՈՌ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Նրանք մարտնչում են հանուն Տեր-Պետրոսյանի

«Հայկական ժամանակ» օրաթերթը մարտնչում է հանուն Տեր-Պետրոսյանի: Եվ ինչքան անիմաստ եւ անհրական է դառնում պայքարը, այնքան կատաղում...

Այսպես, նոյեմբերի 2-ի համարում թերթը զետեղել է նախկին նախագահի յոթ լուսանկար: Մեկն առաջին էջում, վեցը՝ վեցերորդ: Կնախանձեր անգամ «ժողովուրդների ուսուցիչը»: «Պրավդան» 1937 թվականին այդպիսի բան թույլ չէր տա: Դե, պայքար է հանուն...

Իսկ հետո թերթը գրում է ՀՌԱԿ-ի մասին: Այն մասին, որ կուսակցությունը 96 թ.-ին պաշտպանել է Տեր-Պետրոսյանի թեկնածությունը եւ նամակ հղել նրա նախընտրական շտաբին, որի բնագիրը ՀՀՇ-ական առաջնորդները հանձնել են իրենց այսօրվա օրգան «Հայկական ժամանակին»:

Ուրեմն այսպես, պարոնայք եւ տիկնայք «Արտակ Մանուկյաններ» եւ Նաիրա Զոհրաբյաններ՝

1. Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցությունը 1996 թվականին պաշտպանել է Տեր-Պետրոսյանի թեկնածությունը: Լավ է արել: Երկու ՀՀՇ-ականներից ավելի ճիշտը նա էր:

2. Եթե պաշտպանել էր, պիտի քաղաքական ծրագիր իրականացներ:

3. Այդ նամակը Ռուբեն Միրզախանյանը չի ստորագրել եւ չէր էլ կարող ստորագրել, որովհետեւ ՀՌԱԿ-ի ատենապետը չէր: Իսկ ՀՌԱԿ-ի ատենապետն այն մարդն էր, ում անունը չեք ուզում նշել:

4. Պայքարել եւ պայքարելու ենք հանուն ժողովրդավարության եւ ռամկավար Հայաստանի: Այն վսեմ գաղափարների, որոնք ոտնահարվեցին նախկին վարչակարգի օրոք:

Եվ վերջապես

5. Խորհուրդ ենք տալիս փոխել ձեր թերթի անունը՝ «Հայկական ժամանակը» վերանվանելով «Լեւոնի ժամանակ» կամ «Լ. Տ. Պ.-ի ժամանակ», մի խոսքով՝ անցած-գնացած, եւ վստահ եղեք, էլ երբեք չվերադառնալիք ժամանակների ժամանակ:

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Թուրքիայի օգտին լրտեսության մեջ մեղադրվող Մուրադ Բոջոլյանը մեկուկես տարի համագործակցել է ՀՀ հատուկ ծառայությունների հետ

Թուրքիայի օգտին լրտեսության մեջ մեղադրվող Մուրադ Բոջոլյանը երեկ դատարանում շարունակեց ցուցմունքները: Նախ ամբաստանյալը կրկնեց, որ 20 տարի համագործակցել է ԽՍՀՄ ռազմական հետախուզության հետ, եւ այդ մասին ոչ ոք չի իմացել, բացի վկա Իվան Ղուկասովից: Եվս մեկը, որը տեղյակ է եղել Բոջոլյանի հետախուզական անցյալին, այսօր ՀՀ ռազմական բնագավառում շատ բարձր պաշտոն է զբաղեցնում, այդ պատճառով մեղադրյալն ասաց, որ նրա անունը կարող է տալ միայն անհրաժեշտության դեպքում: Բոջոլյանը հիշեցրեց, որ պետական կամ ռազմական գաղտնիքները հրապարակման ենթակա չեն, քանի դեռ հետախույզը ողջ է: Եվ հռետորական հարց տվեց. «Ի՞նչ տրամաբանությամբ են առաջնորդվել նախաքննական մարմինը եւ դատախազությունը՝ դատարանում հրապարակելով այդ գաղտնիքները»:

ԱԳՆ-ից դուրս գալուց հետո Բոջոլյանին առաջարկ է եղել աշխատակցել **«Ազգ»** օրաթերթին. «Ես համաձայնեցի եւ 1994 թ.-ի գարնանից մինչեւ մյուս տարվա ամառ աշխատակցեցի **«Ազգին»**՝ որպես Թուրքիայի գծով քաղաքական մեկնաբան: Իմ հոդվածները հավանաբար գնահատում էին իշխանությունները, եւ ՀՀ նախագահի աշխատակազմից առաջարկեցին անցնել «Հայաստանի Հանրապետություն» թերթ: Ինձ համար խնդիր չկար: Թերթի ուղղվածությունն ինձ չէր հետաքրքրում, քանի որ ես կատարում էի պրոֆեսիոնալ աշխատանք»:

Ամբաստանյալը ներկայացրեց մի ուշագրավ փաստ, որը բացակայում էր մեղադրականում: Բոջոլյանը պնդեց, որ 1995 թ.-ին իր հետ կապվել են ՀՀ անվտանգության մարմինների աշխատակիցները՝ առաջարկելով Թուրքիայի մասին նյութեր տրամադրել: «Իմ շփումները Հայաստանի հետախուզության հետ շարունակվել են մեկուկես տարի: Կոնկրետ անուններ չեմ տալիս: Այսինքն՝ 95–96 թթ. ինձ վստահել են եւ որոշակի ձեւով համագործակցել, նաեւ եղել է ուղղակի ակնարկ ինձ ՀՀ հատուկ ծառայություններից իրենց կառույցներ ներգրավվելու մասին: Կոնկրետ պատասխան չեմ տվել», ասաց Բոջոլյանը: Ամբաստանյալը չնշեց, թե ինչպես է դադարել իր համագործակցությունը ՀՀ հատուկ ծառայությունների հետ:

1996 թ.-ին ՀՀ նախագահի աշխատակազմից առաջարկեցին ավագ թարգմանչի եւ գլխավոր մասնագետի հաստիք, ասաց Բոջոլյանը՝ նշելով, որ իր ապրուստի միակ միջոցը լրագրությունը եւ թարգմանչությունն են: «Ժիրայր Լիպարիտյանի նախաձեռնությամբ ինձ համար ստեղծվեց այդ հաստիքը: Նախագահականում իմ աշխատանքը կրել է ձեւական բնույթ: Չեմ ունեցել կաբինետ, ամեն օր չեմ գնացել աշխատանքի: 10 օրը մեկ հանդիպել եմ իմ վերադասին՝ Թուրքիայի մասին վերլուծական նյութերով, հարկ եղած դեպքում նախագահական եմ գնացել թարգմանություններ կատարելու: Իմ աշխատավարձը եղել է 20 հազար դրամ: Նախագահականում շփվել եմ Լիպարիտյանի, երբեմն՝ Շահեն Կարամանուկյանի հետ: Իշխանափոխությունից հետո եղել եմ Ռոբերտ Քոչարյանի ավագ թարգմանիչը: Իմ աշխատանքի բնույթը չի փոխվել: Իմ անմիջական զրուցակիցը եղել է Ալիկ Հարությունյանը: Աշխատել եմ մինչեւ 98 թ.-ի օգոստոս, աշխատանքից ազատվել եմ հաստիքի կրճատման պատճառով», պատմեց ամբաստանյալը:

Եվս մեկ ուշագրավ փաստ ներկայացրեց Բոջոլյանը. «Երկու անգամ՝ 1997 թ.-ի գարնանը եւ մեկ տարի անց, ինձ առաջարկվել է տեղափոխվել ԱԳՆ Թուրքիայի բաժին: Առաջին դեպքում առաջարկը եղել է արտգործնախարար Ալեքսանդր Արզումանյանի, երկրորդ դեպքում՝ նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Ալիկ Հարությունյանի կողմից: Երկու դեպքում էլ հրաժարվել եմ, քանի որ ինձ ԱԳՆ-ից հեռացրել էին անհիմն կասկածներով, ինձ որեւէ բացատրություն չէր տրվել, ոչ ոք ինձնից ներողություն չէր խնդրել»: Մեղադրյալը եւս մեկ հռետորական հարց տվեց. «Եթե նման կասկածելի անցյալ ունեցող անձ էի, ինչո՞ւ չէին օգտվում ինձ տրվող հնարավորությունից»:

Մուրադ Բոջոլյանը նշեց, որ այդ տարիներին ինքը շփվել է թուրք լրագրողների հետ: 1999 թ.-ի գարնանը, երբ թուրք լրագրող, «Միլլիեթի» թղթակից Բաչլամըշը Երեւանում հարցազրույցներ էր վարում Քոչարյանի եւ Օսկանյանի հետ, ինքն է թարգմանել, թեեւ արդեն 1 տարի նախագահականում չէր աշխատում: Ամբաստանյալը նշեց, որ թուրք լրագրող Մեհմեդ Ալի Բիրանդի հետ շփվել է, նրան ուղեկցել իշխանությունների գիտությամբ եւ առաջարկով: Հիշեցրեց, որ 1997 թ.-ին Բիրանդի հետ մեկնել է ԼՂՀ, ընդ որում, ՀՀ-ում ԼՂՀ ներկայացուցչության մեքենայով, Բիրանդը Ստեփանակերտում հարցազրույցներ է վարել Ռոբերտ Քոչարյանի եւ Լեոնարդ Պետրոսյանի հետ, ապա կրկին իշխանությունների գիտությամբ Բիրանդի հետ մեկնել է Մարգարա, որտեղ եւ հատուկ թուրք լրագրողի համար բացվել եւ փակվել է հայ-թուրքական սահմանադուռը: «Իմ շփումները Բիրանդի հետ սահմանափակվել են սրանով», ասաց Բոջոլյանը:

Բոջոլյանը մեկ առ մեկ պատմեց, թե ինչպես է ծանոթացել Մոսկվայում թուրքական «Անատոլու» գործակալության թղթակից եւ մեղադրականում թուրքական ՄԻԹ-ի վճարովի գործակալ համարվող Ռեմզի Օզքանի հետ: Մոտ մեկ տարի՝ 1998–1999 թթ., Բոջոլյանն աշխատել է «Անատոլուի» համար, թարգմանաբար ներկայացնելով հայկական ԶԼՄ-ներում («Առավոտ», «Հայկական ժամանակ», «Գոլոս Արմենիի», «Նովոյե վրեմյա», «Իրավունք») տպագրվող հոդվածները, դրա դիմաց ստացել է ամսական 300 ԱՄՆ դոլար: Օզքանի հետ Բոջոլյանը ծանոթացել էր Երեւանում, երբ վերջինս 2 այլ թուրք լրագրողների հետ ժամանել էր Հայաստան՝ լուսաբանելու ՀՀ նախագահական ընտրությունները: Բոջոլյանը նշեց, որ այդ գումարը բավարար չէր, քանի որ ինքն էր վճարում Անկարա ուղարկվող ֆաքսերի, ինչպես նաեւ հեռախոսազանգերի գումարները: Ամբաստանյալը նաեւ նշեց, որ 96-ին թուրքական «Ռադիքալ» թերթում տպագրել է չորս հոդված, դրա դիմաց ստացել 600 դոլար: «Թուրքիա կատարած իմ այցերի ժամանակ այլ հոդվածներ եմ տպագրել թուրքական ԶԼՄ-ներում», նշեց Բոջոլյանը:

Ռեմզի հետ կապն ընդհատվել է 1999 թ. փետրվարին, թեեւ դրանից հետո մեկ-երկու անգամ եւս հայկական ԶԼՄ-ներում տպագրվող հոդվածների թարգմանություններն է ուղարկել նրան՝ մեկ հոդվածի դիմաց ստանալով 15 դոլար:

Ապա ամբաստանյալը պատմեց, թե ինչպես է քաղվել պարտքերի մեջ: 98-ին նա պարտքով գնել է նոր բնակարան, քանի որ 1973 թ.-ից 5 հոգով բնակվում էր 1 սենյականոցում: Նրան գումարով չեն օգնել ԱՄՆ-ում բնակվող իր բարեկամները, հայտնվել է ծանր դրության մեջ, այդ մասին պատմել է թուրք-շվեյցարական «Քալբրեյդ» ֆիրմայի երեւանյան ներկայացուցիչ Սարալին, որին ծանոթ է եղել դեռ 1 տարի առաջ, երբ աշխատում էր նորաստեղծ թուրք-հայկական բիզնես զարգացման կազմակերպությունում: Սարալը Բոջոլյանին պարտքով տվել է 10 հազար դոլար: Բայց Բոջոլյանը չի կարողացել կարճ ժամանակում փողը հետ տալ, եւ ստիպված է եղել երեք ամիս ժամկետով 9 հազար դոլար պարտք վերցնել թուրք-հայկական բիզնես զարգացման հայկական կողմի համանախագահ Արսեն Ղազարյանից: Քանի որ Բոջոլյանը չի կարողացել հետ տալ Արսեն Ղազարյանի 9 հազար դոլարը, պարտք է վերցրել մեկ այլ թուրք գործարարից՝ Բուլութից՝ 3 հազար դոլար: Ապա ամբաստանյալի ծանոթներից պոլսահայ Սարգիս Հացպանյանը 5 հազար դոլար է տվել, որը Բոջոլյանը տվել է Արսեն Ղազարյանին: 98-ին Բոջոլյանը տարել է միկրոինֆարկտ, երեք ամիս եղել անկողնային: 99-ի փետրվարին 7 հազար դոլարով վաճառել է իր բնակարանը, փակել Հացպանյանի 5 հազար դոլար պարտքը, ապա մեկնել Թուրքիա, ծանոթներից նոր պարտքեր վերցնելու հույսով: Նրան օգնել են Պոլսի հայոց պատրիարք Մեսրոպ Մութաֆյանը, որը տվել է 5 հազար դոլար, այդ գումարով Բոջոլյանը փակել է Սարալի պարտքը: Եվս 3 հազար դոլար տվել է Պոլսում լույս տեսնող «Ակօս» թերթի խմբագիր Հրանտ Դինքի եղբայրը՝ Երվանդը: Բոջոլյանի ծանր վիճակի մասին տեղեկացել է ուսանողական ընկերուհիներից Հասմիկ Ստեփանյանը, եւ 500 դոլարով օգնել:

Մուրադ Բոջոլյանը ցուցմունքները կշարունակի նոյեմբերի 6-ին:

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

«Գիտական» խոտան

Հայոց լեզվի մի ձեռնարկի մասին

«Հայաստանի Հանրապետության լեզվի մասին» օրենքի հոդված 2-ի 4-րդ մասը նախատեսում է հայերենի պարտադիր ուսուցում բուհում:

Լեզվի օրենքում ամրագրված ոչ մի հոդված ինքնանպատակ չէ: Այս հոդվածն էլ կարեւոր խնդիր ունի լուծելու: Խորհրդային տարիներին հայերենին թույլատրված էր կատարելու ընդամենը կենցաղային հաղորդակցման գործառույթ: Նույնիսկ իրեն հայ մտավորական համարող, սակայն ազգային արժանապատվությունը կորցրած մի խավ, պարտադրված քաղաքականությունը որպես կաղապար հագցնելով հայերենին, հայտարարում էր՝ հայերենը գիտության լեզու չէ: Հենց հայերենի իրավունքը հայրենի գիտության ոլորտում պահպանելն է լեզվի օրենքի նշված հոդվածի նպատակը. պարզ մասնագետը, գիտնականը, պետք է զգա հայերենի հզորությունը, տիրապետի տվյալ ոլորտի տերմինաբանությանը, կարողանա ստեղծել նոր հասկացություններ արտահայտող օտար տերմինների հայերեն համարժեքը եւ լեզուն մաքրի օտարաբանություններից:

Այսպիսի խնդիր լուծելու պատասխանատվություն ունեն բուհերի հայոց լեզվի ամբիոնները: Տասը տարում բուհերից ոչ մեկն այս ուղղությամբ լիարժեք չաշխատեց, եւ արդյունքն էլ անբավարար է: Ոչ միայն համապատասխան դասագրքեր չստեղծվեցին, այլեւ աղավաղվեց բուհում երկամյա ուսուցման նպատակը, պարտադրվել եւ պարտադրվում է դպրոցական ծրագրերի կրկնություն:

Վերջերս Երեւանի պետական տնտեսագիտական ինստիտուտը հրատարակեց «Հայոց լեզվի դասընթաց տնտեսագիտական բուհերի համար» ձեռնարկը: Հույսը, որ այս գիրքը կլինի օրենքի պահանջը կատարելու միջոց, չարդարացավ:

Ավելին՝ ձեռնարկն ուսումնասիրելուց հետո հիասթափություն է առաջանում. պարզվում է՝ ցանկացած լավ գաղափար կարելի է փչացնել: Ձեռնարկը ոչ միայն պիտանի չէ մասնագիտական հայերեն ուսուցանելու տեսակետից, այլեւ մտածելակերպ, աշխարհընկալում խեղաթյուրող ձեւակերպումներ է պարունակում: Բնականաբար, հայերենի կարգավիճակով մտահոգ մարդիկ գիրքը քննադատեցին: Հեղինակներից մեկը Բաբկեն Ղազարյանը, գիտական բանավեճը շփոթելով հայհոյախառն լեզվակռվի հետ, փաստերը չհերքելով, պատասխանեց չհանդուրժող, անպարկեշտ ձեւով: Գրքի շուրջ առաջացած լարվածությունն էլ ստիպեց «Մաշտոց միավորում» հասարակական կազմակերպությանը փորձաքննել նշված ձեռնարկը (փորձաքննության ամփոփագրին կարելի է ծանոթանալ կազմակերպության գրասենյակում): Այն, ինչ պարզեցինք, ամոթալի է եւ վտանգավոր: Գրքում տեղ գտած աղավաղումները, սխալները պարզապես չիմացության հետեւանք չեն, տեսանելի է հայերենը նսեմացնելու միտումը. մեր կարծիքով՝ սա հայոց մշակութային ոլորտում խառնաշփոթ, արժեզրկում առաջացնելու կազմակերպված քաղաքականության եւս մի դրսեւորում է: Մեր վերլուծությունն ընդգրկում է դասագրքում եղած սխալների աննշան մասը: Դրանք ներկայացնում ենք դասակարգելով ըստ բնույթի.

1. Լեզվաքաղաքական, 2. հայագիտական, 3. պետական-գաղափարական, 4. լեզվական, 5. ծրագրամեթոդական:

Լեզվաքաղաքական հիմնական դրույթ է համարվում պետական եւ պաշտոնական լեզվի սահմանումը: Լեզվի մասին ՀՀ օրենքում նշված է, որ պետական լեզուն հայերենն է, պաշտոնական լեզուն գրական հայերենը: Մինչդեռ ձեռնարկի հեղինակները, շրջանցելով օրենսդրությունը, կամայականորեն են մեկնաբանել «խոսակցական», «գրական» եւ «պետական լեզու» հասկացությունները: Ըստ հեղինակների՝ **«Մեր պետության մեջ պետական լեզուն ժամանակակից արեւելահայերեն գրական լեզուն է»** (էջ 54): Անգամ խորհրդային տարիներին լեզվի այսպիսի անդամահատում չպարտադրվեց: Տեր կանգնելով գրական հայերենի միայն արեւելահայ ճյուղին, մերժելով արեւմտահայերենի մեր օրենսդրությամբ ամրագրված կարգավիճակը՝ հեղինակներն անգամ ազնվություն չունեն անկեղծորեն ներկայացնելու իրենց դիրքորոշումը. ափսոսանքի զեղումներով նշում են արեւմտահայերենի **«այդ ճոխ, հարուստ եւ զարգացած լեզվի»** իրենց իսկ հորինած իրավազուրկ վիճակը՝ ուսանողներին մատուցելով իրավական խեղաթյուրում: Կարծում ենք նրանք անծանոթ չեն մեր օրենսդրությանը, հայոց սփյուռքի եւ արեւելահայ հատվածի հակադրումն էլ պատահական չէ: Լեզվաքաղաքական այս սխալը, բոլոր անցանկալի հետեւանքներով հանդերձ, հայությանը պարտադրելը մեր թշնամիների երազանքն է:

Ակամա, անգիտակցաբար այս կարգի սխալներ չեն արվում:

Հայագիտությունը հայ տեսակի ծագման, ընթացքի մասին գիտությունների համակարգ է: Հայագիտության խնդիրներից է հայկականությունը բնութագրելը՝ գիտականորեն հիմնավորված, ճշգրտված տվյալներով: Այս գրքում հայագիտությանն առնչվող լեզվաբանական, աշխարհագրական, պատմական տեղեկություններ են ներկայացված, որոնք կարդացողին շատ դժվարին կացության մեջ են դնում:

«Մեր նախնիների՝ միասնության շրջանի բնօրրանը (5–4 հազարամյակներում) եղել է պատմական Հայաստանի տարածքը: Հետագայում ժողովրդի բազմացման հետեւանքով, տնտեսական պահանջներից ելնելով, տեղի է ունենում բաժանում մայր լեզվից» (գլուխ 1-ին, էջ 5):

Այս գլուխկոտրուկը վերծանելը սովորական մարդու համար խիստ դժվար կլինի: Տրամաբանական վերլուծությունն այս պարագայում անիմաստ է հեղինակների մտքի «թռիչքն» ընկալելու համար: Պետք է ենթադրել, որ մեջբերումը տերմինաբանական, լեզվաբանական, պատմաբանական եւ այլ տեսակի սխալների փունջ է: Նախ պետք է ճշտել՝ ովքե՞ր են մեր այդքան «բազմատեսակ» նախնիները: Այնուհետեւ՝ ի՞նչ «5-4 հազարամյակների» մասին է խոսքը՝ մ. թ. ա. 5-4 հազարամյակի՞, թե՞ 5-4 այլ հազարամյակներ էլ կան: Այսքանն ըմբռնելուց հետո էլ «պատմական Հայաստանի տարածք» բառակապակցությունը պետք է հաղթահարվի: «Հայոց բնօրրան», «Հայկական բարձրավանդակ» հասկացություններն ամեն ոք ընկալում է, իսկ «պատմական Հայաստան» ասվածն անորոշ, տարածական գաղափար է: Պատմության քառուղիներում եւ կորցրել ենք, եւ վերագտել, Հայաստանի տարածքն էլ փոփոխվել է, եւ միասնության այդպիսի շրջան ու տարածք պատկերացնել չի լինում:

Ի լրումն այս ամենի՝ գրքում ներդրված են պետական-գաղափարական 3 հիմնական սխալներ:

1. Հեղինակներն Արեւմտյան Հայաստանը համարում են օտարի հող, որտեղից ժամանակին հայրենիք են բերվել հայոց մշակույթի մասունքներ (գլուխ 19, էջ 70, 71): Կարելի է կարծել, թե արեւմտահայերը ժամանակավոր բնակություն են հաստատել «թուրքերի հայրենիքում», հետո հասկացել, որ թուրքերին խանգարում են եւ, վերցնելով իրենց մշակույթի մասունքները, վերադարձել են հայրենիք:

Հարց է առաջանում՝ այս ձեռնարկի հեղինակներից ոչ մեկն Արեւմտյան Հայաստանի հետ առնչություն չունի՞, որ պատմական հիշողություն ունենա եւ մեզ էլ թրքահաճո անհեթեթություն չպարտադրի:

2. «Լեզու եւ ազգային գաղափարախոսություն» գլխի «Ազգային կողմնորոշում» ենթավերնագիրը (էջ 11-12) առանձնահատուկ նպատակով է գրված. մեր երիտասարդությունը պետք է ականջին օղ անի, որ հայը հզոր ազգ չէ եւ **«հաճախ ստիպված ենք եղել օգնության ձեռք մեկնել»** (առկա է նաեւ լեզվատրամաբանական սխալ) զորեղ ժողովուրդներին: Հանկարծ չփորձի սեփական ուժերով եւ ցանկությամբ խնդիր լուծել, անպայման պետք է «կողմնորոշվել դեպի որեւէ խոշոր քրիստոնեական տերություն» (ուզում են ասել՝ «քրիստոնեական խոշոր տերություն»): Պարզվում է՝ երիտասարդ տնտեսագետներին թերարժեքության բարդույթ ներարկելը նույնպես հայոց լեզվի դասընթացի նպատակն է:

3. Պետական կարեւոր խնդիր է պետության լեզվի համակարգայնացումը՝ լեզվի բոլոր գործառույթների ապահովումը հասարակության կյանքում: Լեզուն ոչ միայն հաղորդակցման, այլեւ ուսուցման, կառավարման միջոց է, ուրեմն ունի հոգեկերտիչ, վարքակարգավորիչ գործառույթներ: Գրքում լեզուն բնորոշող երկու ձեւակերպում կա. «Լեզուն հաղորդակցման միջոց է» (գլուխ 25, էջ 88) եւ «Լեզվից բացի մեր ժողովուրդն ունի նաեւ մի շարք սովորություններ» (գլուխ 2, էջ 12):

Հաղորդակցման միջոց լինելը լեզվի ոչ խորքային հատկանիշն է: Լեզվի արժեւորման այս մակարդակն ընդունված էր խորհրդային տարիներին, քանզի հարկ էր շրջանցել դրա տեսակազատիչ դերը: Բայց ասել, թե լեզուն սովորություն է, արդեն չափազանց է. հավանաբար, հեղինակներն արժեքները որակազրկելու նոր ծրագիր են մշակել:

Լեզվական սխալներից կնշենք լեզվատրամաբանական եւ եզրաբանական մի քանի անհեթեթություն: Քերականական, ոճական, շարադասական սխալները մանրամասն ներկայացված են փորձաքննության ամփոփագրում: **«Օգնության ձեռք մեկնել»** արտահայտությունը գործածվել է օգնություն հայցելու իմաստով, մինչդեռ մեր մտածելակերպում այն ամրագրված է օգնության հասնելու իմաստով:

Եզրեր (տերմին) ներկայացնող նյութին հատուկ անդրադառնալու կարիք կա, քանի որ այս գրքի նպատակը պետք է լիներ տնտեսագիտական եզրաբանության ուսուցումը, ուսանողների բառապաշարի հարստացումը: Գլուխ 10-րդում առկա են բազմաթիվ օտար բառեր, որոնց հայերեն համարժեքը ստեղծելու կամ եղածն օգտագործելու մասին ոչ մի խոսք չկա, փոխարենը վաղուց փոխառված եւ հայերենացված բառերը (գլուխ 11) ներկայացված են որպես օտար փոխառություններ (օրինակ՝ դրամ-ը, վաճառ-ը, վաշխ-ը): Էջ 45-ի ա) ենթակետում գրված է՝ **«փոխառյալ տերմինները կամ եզրերը, որոնց համարժեքն իսպառ բացակայում է մեր լեզվում»**: **«Իսպառ բացակայել»** արտահայտությունն այլ կերպ հասկանալ հնարավոր չէ. հեղինակները, կասկածի տակ առնելով հայերենի հնարավորությունը, ուսանողներին կանխատրամադրում են, որ օտար բառերի հայերեն համարժեքը ստեղծելու մասին մտածելն անիմաստ է: Այս նույն դիրքորոշմամբ էլ սահմանվել է **«տնտեսագիտական ենթալեզու»** հասկացությունը: Պարզվում է՝ դա ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ օտար բառերի «շաղախը» չեզոք բառապաշարի հետ: Եվ հատկապես այս խառնաշփոթը յուրացնելն է ուսանողության համար «կենսական անհրաժեշտություն»:

Չենք կարող չանդրադառնալ նաեւ «Հայերենի շեշտը, տրամաբանական շեշտ» գլխին (այս վերնագիրն անգամ կառուցվածքային եւ լեզվական սխալով է): Առաջին հայացքից թվում է՝ ուսուցանվող նյութը ճիշտ է ներկայացված: Մենք էլ ուշադրություն չէինք դարձնի նյութը հրամցնելու ձեւին, եթե ակնհայտ չլիներ զուգորդությունը հեռուստաեթերից հնչող հայերենի ականջ ծակող, նյարդայնացնող առաջնավանկային շեշտադրման հետ. հեռուստաեթերը հնչեցնում է, իսկ այս ձեռնարկը, չընդգծելով օրինաչափը, առանձնահատուկը, դրանով իսկ նույնացնում է թույլ եւ ուժեղ շեշտերը՝ հիմնավորելով կամայական շեշտադրումը:

Ծրագրամեթոդական առումով դասընթացը փորձաքննության չի դիմանում: Ինչպե՞ս կարելի է համատեղել տարրական եւ միջին դպրոցի ծրագրային նյութերը (այբուբեն, գործնական գրություններ, հոմանիշներ, հականիշներ, շեշտ եւ այլն) զուտ լեզվաբանական, նեղ մասնագիտական նյութի (դիրքային, փոխազդեցական հնչյունափոխություն) հետ, դասընթացի մաս դարձնել միանգամայն այլ ոլորտ ընդգրկող «Ազգային գաղափարախոսություն» գլուխը եւ ձեռնարկը համարել հայոց լեզվի բուհական դասընթաց՝ հասցեագրված տնտեսագետներին:

Որ այս գիրքը խոտան է, պարզ է, բայց որ անարգել շրջանառվում է, ծառայում որպես ուսուցման ձեռնարկ, խայտառակություն է մեր ազգի, մեր պետության, առավել եւս այն բուհի համար, որի հորինածն է այս մղձավանջը:

«Մաշտոց միավորման» խորհուրդ

Բռնությունները ընտանիքում

Թեքեյան մշակութային կենտրոնում օրերս տեղի ունեցավ գրքի շնորհանդես, որը նվիրված էր Հայաստանում ընտանեկան բռնություններին: Հիմնախնդիրը ողջ աշխարհում է ուսումնասիրվում: Հայաստանում այդ ծրագիրն իրականացրել են ԱՄՆ-ի միջազգային զարգացման գործակալության «Համաշխարհային ուսուցում» կազմակերպության դրամաշնորհի շրջանակներում: Հետազոտությունն անցկացվել էր ինչպես Երեւանում, այնպես էլ Հայաստանի շատ մարզերում. մոտ 58 բնակավայր էր ընդգրկված: Սոցիոլոգիական հարցման էր ենթարկվել 1626 մարդ: Աշխատանքին մասնակցում էին տարբեր ոլորտների փորձագետներ՝ դատաիրավական, առողջապահության, կրթական, սոցիոլոգիական, որոնք անմիջականորեն առնչվում են տվյալ հիմնախնդրին: Ի՞նչ նպատակ էր հետապնդում ծրագիրը եւ ինչո՞ւ ընտանեկան բռնություններ: Այդ հարցերի շուրջ ենք զրուցում պատմական գիտությունների թեկնածու, «Ակունք» կենտրոնի նախագահ, էթնոսոցիոլոգ Միհրան Գալստյանի հետ:

– Ընտանիքը հայ ժողովրդի արժեքային համակարգում գրավում է առաջին հորիզոնականներից մեկը: Դարեր շարունակ պետականության բացակայության պայմաններում ընտանիքը ստանձնել է պետության կարեւոր գործառույթներ: Ի՞նչ է կատարվում այսօր, այս դժվարին սոցիալ-տնտեսական պայմաններում հայկական ընտանիքում: Մասնագետները փորձում էին ի հայտ բերել վերջին 10 տարիների ընթացքում հասարակության մեջ տեղի ունեցող խորքային փոփոխությունները եւ դրանց ազդեցությունն ընտանիքի ու ներընտանեկան հարաբերությունների վրա: Դեռեւս հայ ընտանիքը համարվում է փակ համակարգ: Ընտանեկան բռնություններն առաջին հերթին առնչվում են կանանց դեմ կատարված բռնություններին: Բայց այս անգամ հետազոտության օբյեկտն ընդլայնել էին: Խոսքը ծերերի եւ երեխաների նկատմամբ կիրառվող բռնությունների մասին է, որն, ըստ հետազոտության արդյունքի, ցածր տոկոս է կազմում:

Ինչպես պարզեցինք պրն Գալստյանից, հետազոտության ընթացքում առաջնորդվել են ՄԱԿ-ի ընդունած չափանիշներով՝ միաժամանակ հաշվի առնելով այն առանձնահատկությունները, որոնք գործում են հայ ընտանիքում: Համեմատած արտասահմանյան երկրների հետ, որտեղ ընտանեկան բռնությունները բարձր տոկոս են կազմում, հայ իրականության մեջ կիրառվող ֆիզիկական եւ սեռական բռնության ձեւերի ցուցանիշը բավականին ցածր է:

Հետազոտությունները ցույց տվեցին, որ այսօր կոնֆլիկտներն ու բռնությունները կապված են ընտանիքի տնտեսական, նյութական ծանր վիճակի, գործազրկությունների եւ մի շարք այլ կարեւոր հանգամանքների հետ, ինչպիսիք են անձի բնավորությունը, հոգեֆիզիոլոգիական վիճակը, նախասիրությունները, կարգավիճակը: Այս ծրագրի հիմնական նպատակն էր ի հայտ բերել առկա բռնությունները Հայաստանում եւ դրանց կանխարգելման ուղիների մշակումը, որոնք կբերեն հիմնախնդրի նվազեցմանը: Ամենատարածված բռնության ձեւը Հայաստանում հոգեբանականն է, որը 69,3 տոկոս է կազմում: Ֆիզիկականի ցուցանիշը 7,8 տոկոս է, իսկ սեռականը՝ 0,7 տոկոս: Բռնության հետեւանքով առաջանում են աշխատունակության կորուստ, գլխացավ, անքնություն, հոգեբանական զանազան ստրեսներ եւ այլն: Երեխաների մեջ վախի զգացում է առաջանում, ուսման առաջադիմության անկում: Ինչպես ցույց տվեց հետազոտությունը, հայկական ընտանիքում գործում է հասատուն մտածողություն. ընտանիքի անդամներն իրենց պրոբլեմները սեփական պատերից դուրս չեն բերում: Եվ միայն հարցվողների 18 տոկոսը պատասխանեց, որ ծայրահեղ դեպքում են դիմում դատաիրավական մարմիններին: Դա գալիս է մեր մտածելակերպից, ազգային սովորույթներից: Հարցման մասնակիցներն ասացին, որ ընտանիքի նյութական պայմանների բարելավման պարագայում հարաբերությունները կկարգավորվեն: Աղքատության պայմաններում կոնֆլիկտների ռիսկայնության գործոնը բարձրանում է: Պետությունը դեռեւս սոցիալական ծանր վիճակում է, եւ խնդիրն այդպես արագ չի շտկվի: Հարցվողների մի մասն առաջարկեց զանգվածային տեղեկատվության միջոցներով բարձրացնել բնակչության գիտելիքներն ընտանեկան բռնությունների վերաբերյալ: Լուսաբանելով այդ թեման՝ ցույց տալ այն գործոնները, որոնց շնորհիվ կարելի է խուսափել դրանցից: Հարցվողները համարում են, որ անհրաժեշտ է որոշ ծառայությունների ակտիվացում՝ հոգեբանական, հասարակական կազմակերպությունների, հեռախոսային թեժ գծի ստեղծում, որն արդեն գործում է Հայաստանում: Մարդիկ հեռախոսով կարող են հոգեբանական եւ իրավաբանական խորհրդատվություն ստանալ: Հարցվողների մի մասն էլ արտասահմանյան երկրների օրինակով առաջարկում էր մեզ մոտ էլ ստեղծել ապաստարաններ, որտեղ ժամանակավորապես տեղավորում են բռնության ենթարկված կանանց եւ երեխաներին: Այդ նորույթի կողմնակիցները կազմեցին 3,1 տոկոս: Մասնագետների մեծ մասը եկավ այն եզրահանգման, որ իր տունը լքած հայ կինն այլեւս չի վերադառնա այնտեղ, իսկ ապաստարանների փոխարեն որոշեցին ստեղծել հոգեբանական վերականգնողական կենտրոն, որտեղ մարդիկ կարող են խորհրդատվական բնույթի գիտելիքներ ստանալ, որպեսզի խուսափեն այդ երույթներից:

ԱՆԻՏԱ ԱՐՇԱԿՅԱՆ

Նոյեմբերի 3-ին տեղի ունեցած Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովի՝ Մեջլիսի վաղաժամկետ համընդհանուր ընտրություններին, որոնց մասնակցեցին 18 կուսակցություններ, իսկ ժողովրդավարական Թուրքիա եւ «Լուսավոր Թուրքիա» կուսակցություններ, որոնցից վերջինի նախագահը «Գորշ գայլերի» առաջնորդ Ալփարսլան Թյուրքեշի որդին՝ Թուղրուլ Թյուրքեշն է, ընտրություններին մասնակցեցին Թանսու Չիլլերի ընդ որում չկործեց որեւէ ծրագիր ներկայացնել: Ստացված ձայների քանակով երկրորդ տեղ դուրս եկավ Դենիզ Բայքալի ժողովրդա-հանրապետական կուսակցությունը, որը, լինելով Թուրքիայի հնագույն քաղաքական կազմակերպությունը, նախորդ ընտրություններում բախվել էր 10 տոկոսանոց արգելապատնեշին եւ խորհրդարանից դուրս էր մնացել: Ժողովրդա-հանրապետական կուսակցությունը ստացավ ձայների խորհրդարանական միակուսակցական կառավարության կարգախոսով էր հանդես գալիս: Ուրեմն, Չիլլերի կուսակցությունը, որ նախորդ ընտրություններին ձայների 12 տոկոսն էր հավաքել, իրապաշտություն պահեց: Ինչ վերաբերում է կառավարությանը մաս կազմող կուսակցություններին, ապա նրանք ջախջախվեցին: Նրանցից Ձախ ժողովրդավարական կուսակցությունը, որը նախորդ ընտրու- խորհրդարան: Արեւմտյան մամուլը, նկատի ունենալով «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության իսլամամետ լինելու հանգամանքը, կարծիք հայտնեց, որ նա Թուրքիայում կայունություն ապահովել չի կարող: Այլ կերպ՝ ընտրությունների արդյունքների նկատմամբ եվրոպայի մոտեցումը, որում էլ կարող կուսակցությունը որոշս իսլամական չափավոր համարվի, հոռետեսական է: Թերեւս Մ. Նահանգներն է, որ ընտրությունների

Թուրքիայում խորհրդարանական ընտրություններից հաղթող դուրս եկավ իսլամամետ «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցությունը

Ո՞վ է լինելու երկրի վարչապետը

«Ճշմարիտ ուղի» կուսակցության ցուցակներում:

Ընտրություններում 41,5 մլն ընտրողներից քվեարկեցին շուրջ 32 միլիոնը, փաստորեն 9 մլն ընտրող դրան չմասնակցեց: Ինչ վերաբերում է արդյունքներին, ապա ոչ պաշտոնական, բայց ստույգ տվյալները ոչ միայն արդարացրել են նախապես կատարված սոցիոլոգիական ուսումնասիրությունները, այլեւ հաճելի անակնկալ են մատուցել «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության ղեկավարներին:

Այս կուսակցությունը, որը շուրջ 1,5 տարի առաջ իսլամական «Երջանկություն» կուսակցության խմբակցությունից հեռացած պատգամավորների հենքի վրա էր ստեղծվել եւ Մեջլիսում ընդամենը 59 տեղ ուներ, ընտրություններում հավաքեց ընտրողների ձայների 34,2 տոկոսը: Այս ցուցանիշը 550 տեղանոց Մեջլիսում 362 պատգամավորական տեղեր զբաղեցնելու հնարավորություն է տալիս: Այսպիսով, վերոհիշյալ կուսակցությունը ստանում է նաեւ միանձնյա կառավարություն կազմելու հնարավորություն:

Մինչդեռ Սահմանադրական դատարանը «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության նախագահ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանին նախապես զրկել էր պատգամավոր առաջադրվելու իրավունքից, դեռ ավելին՝ քննարկում էր կուսակցությունը լուծարելու հարցը: Այլ կերպ՝ կուսակցության մասնակցությունն ընտրություններին կատարվեց հաղթանակի համար միանգամայն անբարենպաստ պայմաններում: Հասկանալի է, որ քարոզարշավին կուսակցությունն առաջ քաշեց «Եվրամիությանը Թուրքիայի անդամակցության», «Երկրում չքավորության եւ գործազրկության վերացման» պես ընդհանուր բնույթի կարգախոսներ,

19,4 տոկոսը եւ իր համար Մեջլիսում ապահովեց պատգամավորական 179 տեղեր: 9 տեղ ստացան անկախականները, որոնց օգտին քվեարկեց ընտրողների 1 տոկոսը:

Նոյեմբերի 3-ի ընտրություններում մնացած 16 կուսակցություններից ոչ մեկին չհաջողվեց հաղթահարել 10 տոկոսանոց պատնեշը: Այսպիսով, նրանք դարձան արտախորհրդարանական: Նրանցից թերեւս «Ճշմարիտ ուղի» կուսակցությանը չբավարարեց 200 հազար ձայն, որպեսզի Մեջլիս մուտք գործի: Նա ստացավ ձայների 9,5 տոկոսը, «Երիտասարդ» կուսակցությունը՝ 7,2, իսկ «Երջանկություն» կուսակցությունը՝ 2,4: Ի դեպ, ընտրությունների նախօրյակին 10 տոկոսանոց արգելապատնեշը հաղթահարելու հավանական թեկնածուների թվում, թերեւս, «Ճշմարիտ ուղի» կուսակցությունն էր նշվում, որի նախագահ Թանսու Չիլլերը թյուններից ձայների 22 տոկոսով հաղթող էր դուրս եկել, հավաքեց ընդամենը 1,2 տոկոս: Ազգայնական շարժում կուսակցության օգտին քվեարկեց ընտրողների 8,3 տոկոսը, Մեսութ Յըլմազի «Մայր հայրենիք» կուսակցության՝ 5,1 տոկոսը:

Այդ ընթացքում Ձախ ժողովրդավարական կուսակցության մասնատման հետեւանքով առաջացած Իսմայիլ Ջեմի «Նոր Թուրքիա» կուսակցությունը ստացավ ձայների 1,1 տոկոսը: Թեեւ քրդամետ ժողովրդավարական-ժողովրդական կուսակցությունը՝ DEHAP-ը Թուրքիայի արեւելյան եւ հարավարեւելյան 13 նահանգներում հաղթող դուրս եկավ, սակայն դա չբավարարեց 10 տոկոսանոց պատնեշի հաղթահարմանը:

Հարկ է նշել, որ Ազգայնական շարժում կուսակցությունը, բացառությամբ նախավերջին՝ 1999 թ. ընտրությունները, ձայների շուրջ 7 տոկոսն էր հավաքում: Մինչդեռ «Մայր հայրենիք» կուսակցությունը 1983 թ. ընտրություններում հաղթել էր, 1987-ին միանձնյա իշխանության էր եկել, նախավերջին ընտրություններին նա հավաքել էր ձայների 13 տոկոսը: Ընտրությունների ավարտին Բախչելին հայտարարեց, որ պարտության պատասխանատուն ինքն է, հետեւաբար կուսակցության առաջիկա համագումարում չի պատրաստվում նախագահի պաշտոնում առաջադրել իր թեկնածությունը: Էջեւիթը համանման պատրաստակամություն էր հայտնել մինչ ընտրությունները, ենթադրվում է, որ նրանց օրինակին կհետեւի նաեւ Յըլմազը:

Թուրքական թերթերը, տեղեկացնելով այս ամենի մասին, նոյեմբերի 4-ի համարներում ընտրություններին անդրադարձան «Քաղաքացիական հեղաշրջում», «Քաղաքական համակարգում երկրաշարժ» արդյունքներին դրական մոտեցում է ցուցաբերում:

Համենայն դեպս, ընտրություններն ավարտվել են «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության հաղթանակով: Նրա հետ Մեջլիս մուտք է գործել միայն ժողովրդա-հանրապետական կուսակցությունը, չհաշված անկախականներին: Այլ կերպ՝ ձեւավորվել է երկկուսակցական խորհրդարան, որը երկրում 1949 թ.-ից հետո աննախադեպ երեւույթ է: Քանի որ 1987-ից ի վեր Թուրքիայում միակուսակցական կառավարություն չէր ձեւավորվել, ուստի աննախադեպ է նաեւ «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության միանձնյա իշխանությունը:

Առհասարակ Թուրքիայում կառավարություն կազմելու պարտականությունը հանձնարարվում է հաղթող կուսակցության նախագահին՝ պայմանով, որ նա ունենա պատգամավորի կոչում: Մինչդեռ «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության նախագահ Էրդողանը պատգամավոր չէ, ուստի վարչապետ նշանակվել չի կարող: Սա եւս աննախադեպ է: Իսկ կառավարության մաս կազմող կուսակցությունների արտախորհրդարանական դառնալը, ինչպիսին նրանք դարձան՝ առավել եւս:

Աննախադեպ այս երեւույթը ցույց է տալիս վերջիններիս նկատմամբ ընտրողների անվստահությունը: Իսլամամետ «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության հաղթանակն էլ անվստահություն է առաջ բերում Եվրոպայում: Ուրեմն կուսակցությունը, գալով իշխանության, նախ պետք է վարչապետի հարցը լուծի, փարատի Եվրոպայի անվստահությունը, ապա նոր ձեռնամուխ լինի նախընտրական խոստումների կատարմանը, եթե, իհարկե, հետամուտ է դրանց:

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

ՆՎԱԶ ՊԱՏՎԻՐՈՂԸ

Բերեզովսկին կհոգա Զաքաեւի պաշտպանության ծախսերը

Բորիս Բերեզովսկին եւ նրա ստեղծած Քաղաքացիական ազատությունների հիմնադրամը պատրաստ են վճարել Դանիայում ձերբակալված Ահմեդ Զաքաեւի պաշտպանության բոլոր դատական ծախսերը: «Էխո Մոսկվի» ռադիոկայանին տված հարցազրույցում Բերեզովսկին հայտարարել է, որ ինքը վստահ է Ասլան Մասխադովի հատուկ ներկայացուցիչ Զաքաեւի անմեղությանը: Նրա խոսքերով, Զաքաեւի պաշտպանության գործում ներգրավված են հոլանդացի եւ բրիտանացի մի շարք հայտնի փաստաբաններ, արդեն ստեղծված է խումբ, որը տվյալ գործով զբաղվելու է Դանիայում:

Հոկտեմբերի 30-ին Կոպենհագենում ձերբակալված Զաքաեւը քաղաքային դատարանի որոշմամբ կալանքի տակ է պահվելու մինչեւ նոյեմբերի 12-ը: Ձերբակալության համար հիմք էր ծառայել ՌԴ իշխանությունների տրամադրած տեղեկությունը, թե Զաքեւը մասնակցել է Ռուսաստանում իրականացված մի շարք ահաբեկչությունների:

Հոկտեմբերի 31-ին Ռուսաստանը Դանիայից պահանջել էր արտաքսել Զաքաեւին: Բայց հաջորդ օրը Դանիայի արդարադատության նախարարությունը հայտարարել էր, թե ռուսական կողմի ներկայացրած փաստաթղթերն անբավարար են Զաքաեւին հանձնելու համար: Դանիան Ռուսաստանին խնդրել է տրամադրել ամբաստանյալի մեղքերը հաստատող հավելյալ տեղեկություններ:

Պ. Ռ.

Արաբիան բացեց իրաքյան սահմանը

1990 թ. հետո առաջին անգամ բացվեց Սաուդյան Արաբիայի եւ Իրաքի սահմանը Արարա սահմանային անցակետում: Իրաքի Քուվեյթ ներխուժումից հետո Ռիադը փակել էր Բաղդադի հետ սահմանները, երկու պետությունների դիվանագիտական հարաբերությունները խզվել էին 1990 թ. օգոստոսի 2-ին:

Սաուդյան Արաբիայի արտգործնախարար Սաուդ ալ Ֆեյսալը CNN-ին տված հարցազրույցում հայտարարել է, որ թագավորությունը թույլ չի տա ամերիկացիներին օգտագործելու իր ռազմակայաններն Իրաքի դեմ հնարավոր պատերազմում, անկախ նրանից, թե ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդն Իրաքի դեմ ռազմական գործողություններ անցկացնելուն հավանություն կտա, թե՝ ոչ:

Թե Իրաքը եւ թե ԱՄՆ-ը պատրաստվում են պատերազմի

եգիպտական «Էլոսբոա» թերթին տված հարցազրույցում Իրաքի նախագահ Սադդամ Հուսեյնը հայտարարել է, որ իր երկիրը պատրաստվում է դիմագրավել ամերիկացիների մոտալուտ հարձակումը: «Մենք հոգեբանորեն պատրաստ ենք», ընդգծել է նա, ավելացնելով, թե հակաիրաքյան պատերազմը «զբոսանք չի լինելու ամերիկացի եւ բրիտանացի զինվորների համար»:

Ֆրանսպրեսն իր հերթին տեղեկացնում է, որ այցով Բաղդադում գտնվող ամերիկացի մի խումբ խաղաղասերներ մտադիր են մնալ Իրաքում, եթե նույնիսկ պատերազմ սկսվի: 1990 թվականից հակաիրաքյան պատժամիջոցների վերացման համար պայքարող խմբի 11 անդամներից բացի, Իրաք մեկնելու պատրաստակամություն են հայտնել 70 ուրիշ կամավորներ: Իրաքի հեռուստատեսությամբ ցուցադրվել է երկրի օդուժի հրամանատար Համեդ Ռաջա Շլահի եւ նախագահ Սադդամ Հուսեյնի կիրակնօրյա հանդիպումը, որի ընթացքում վերջինս հայտարարել է. «Իրաքը պատերազմ չի ուզում: Բայց եթե Աստված կամենա, մենք կկռվենք բոլոր ճակատներում, անկախ պայմաններից»:

Միեւնույն ժամանակ ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդում ԱՄՆ-ը փորձում է արագացնել հակաիրաքյան նոր, խիստ բանաձեւի ընդունումը, թեեւ Ռուսաստանն ու Ֆրանսիան ընդդիմանում են ուժի գործադրում թույլատրող բանաձեւերին: ԱՄՆ նախագահ Ջորջ Բուշը շաբաթավերջին Ատլանտայում (Ջորջիա) հայտարարեց, թե իր երկիրը պատրաստ է կոալիցիա գլխավորել, որը կզինաթափի Իրաքի վարչակազմին, եթե ՄԱԿ-ն «արդյունավետ» չգործի: Այդուհանդերձ Բուշը որեւէ ժամկետ չի նշել Անվտանգության խորհրդում հակաիրաքյան նոր բանաձեւի ընդունման համար:

Ըստ Ֆրանսպրեսի, ՄԱԿ-ում ԱՄՆ դեսպան Ջոն Նեգրոպոնտեն երեկ Անվտանգության խորհրդին ներկայացրել է վերանայված նախագիծ, որտեղ հաշվի են առնված հոկտեմբերի 23-ից հետո խորհրդի մյուս անդամների արած դիտողությունները:

Հաղորդվում է, որ կիրակի օրը Պարսից ծոց են մեկնել ամերիկյան «Քոնսթելեյշն» ավիակիրը եւ 6 ուրիշ ռազմանավեր: Իսկ Իրաքի հարավում՝ այսպես կոչված «ապառազմականացված գոտում» պարեկող ամերիկյան ռազմօդանավերը նշանակում են իրաքյան թռիչքադաշտերի, դիտաշտարակների եւ ռազմական այլ օբյեկտների ռմբահարման գործողությունները, նշում է «Նյու Յորք թայմսը»:

Պարսից ծոցի համագործակցության խորհրդի գլխավոր քարտուղար Աբդել Ռահման ալ Աթիան կիրակի օրը Մասկատում անցկացված տնտեսական համաժողովում Իրաքին հորդորել է կատարել իր զինաթափման վերաբերյալ ՄԱԿ-ի ընդունելիք որեւէ բանաձեւ: Աթիան ցանկություն է հայտնել, որ դիվանագիտական ջանքերը հաջողությամբ պսակվեն՝ ի չիք դարձնելով «հակաիրաքյան հարձակման ամեն մի հնարավորություն»:

Պ. Ռ.

Իրանը ձերբակալել եւ Պակիստանին կամ Սաուդյան Արաբիային է հանձնել բեն Լադենի որդի Սաադին

Կիրակի օրը բրիտանական «Ֆայնենշլ թայմսը» տպագրել է սենսացիոն լուր. իբր Իրանի անվտանգության մարմինները ձերբակալել են Ուսամա բեն Լադենի որդիներից մեկին՝ Սաադին:

Մի քանի ժամ անց Իրանը պաշտոնապես հայտարարեց, որ երկրի հատուկ ծառայությունները ձերբակալել եւ արտաքսել են բեն Լադենի որդուն, որն Իրանի տարածք էր անցել ապօրինի: «Նա այն 20 հոգանոց խմբի մեջ էր, ովքեր ձերբակալվեցին երկու ամիս առաջ եւ անմիջապես արտաքսվեցին Իրանից», Ռոյթեր գործակալությանն ասել է կառավարության խոսնակ Աբդուլլահ Ռամազանզադեն:

Աշխարհի թիվ մեկ ահաբեկիչն ունի առնվազն 23 երեխա մի քանի կանանցից: Առավել հայտնի են Սաադը, Մոհամմեդը եւ Ահմեդը, երեքն էլ «Ալ Ղաիդայի» ակտիվ անդամներ են, իսկ 22-ամյա Սաադը մտնում է ամերիկացիների կազմած աշխարհի 20 ամենավտանգավոր ահաբեկիչների ցուցակի մեջ: «Ֆայնենշլ թայմսը» գրում է, որ Իրանը Սաադին հանձնել է Պակիստանին կամ Սաուդյան Արաբիային:

«Երբ մոտ երկու ամիս առաջ ձերբակալեցինք ապօրինաբար երկրի արեւելյան սահմաններից Իրան անցած 20 հոգանոց խմբին, մենք չգիտեինք, որ նրանցից մեկը բեն Լադենի որդին է, քանի որ նրանցից եւ ոչ մեկը չուներ ինքնությունը հաստատող վկայական», Ռոյթերին ասել է Ռամազանզադեն:

Մի քանի օր առաջ Իրանի նախագահ Խաթամին հայտարարել է, որ Իրանը ձերբակալել եւ երկրի տարածքից արտաքսել է Թալիբանի կամ «Ալ Ղաիդայի» հետ ենթադրաբար կապ ունեցող 250 մարդու:

«Իզվեստիան» նկատում է, որ ԱՄՆ-ի կողմից «չարիքի առանցքի» պետություն համարվող Իրանը հետեւողական պայքար է մղում «Ալ Ղաիդայի» դեմ, ինչը չի կարելի ասել ԱՄՆ-ի մասին: Սեպտեմբերի 11-ի ահաբեկչությունից հետո ԱՄՆ-ում գտնվող բեն Լադենի ընտանիքի 24 անդամներից եւ ոչ մեկը չձերբակալվեց, նույնիսկ՝ չհարցաքննվեց: Հակառակը՝ Հետաքննությունների դաշնային բյուրոն ԱՄՆ-ում Սաուդյան Արաբիայի դեսպանի ակտիվ ջանքերով աշխարհի թիվ մեկ ահաբեկչի բարեկամներին գաղտնի տեղափոխեց Տեխաս, ապա՝ Վաշինգտոն, որտեղից հատուկ ավիաչվերթով նրանց տեղափոխեցին Սաուդյան Արաբիա:

Մշակույթ

Արշակ Ալպոյաճյանի անտիպ աշխատություններն ու նամականին

Այս տարի լրացավ ականավոր բանասեր-պատմաբան Արշակ Ալպոյաճյանի մահվան 40 տարին: Իր կյանքի մեծագույն մասը՝ ավելի քան 60 տարի, նա նվիրել է հայ մշակույթի եւ հայ պատմության հետազոտման գործին: Նրա բազմաթիվ ուսումնասիրությունները, երկու տասնյակից ավելի ստվարածավալ գրքերը, հարյուրավոր հոդվածները նվիրված են հայոց պատմության ու հայ մշակույթի քիչ հետազոտված կամ լիովին անտեսված խնդիրներին, մեր ժողովրդի կյանքում մեծ դեր խաղացած նշանավոր անձանց, կրթական հաստատություններին, տպարաններին, հայ ազգային սովորություններին ու կենցաղին: Նրա ուշադրության կենտրոնում հատկապես եղել են աշխարհի տարբեր երկրներում հաստատված հայ գաղութները, որոնց ամբողջական պատմությանը, մի շարք հետազոտու-

թյուններից բացի, նա նվիրել է երեք ստվար հատորներ: Նա մեծ վաստակ ունի նաեւ որպես մանկավարժ, խմբագիր եւ հասարակական գործիչ (եղել է Ռամկավար Ազատական կուսակցության անդամ): Նա շատ հայրենասեր մարդ էր, ճանաչված ու սիրված թե սփյուռքում եւ թե հայրենիքում:

Ա. Ալպոյաճյանը բարձրագույն կրթություն չի ստացել, բայց համառ ինքնակրթությամբ եւ արտակարգ աշխատասիրությամբ հասել է մեծ արդյունքների: Նրան հատուկ էր անհագ ընթերցասիրությունը, անցյալ կյանքի մոռացության մատնված եղելությունները բացահայտելու եւ իմաստավորելու կարողությունը, միշտ չտրորված ճանապարհով ընթանալու ձգտումը: Նա լավ հայերեն ու թուրքերեն գիտեր, տիրապետում էր նաեւ լատիներենին ու դասական հունարենին, կարդում էր նաեւ ֆրանսերեն, գերմաներեն, անգլերեն եւ իտալերեն: Ճիշտ են այն հեղինակները, որոնք ընդհանրություններ են գտնում Ա. Ալպոյաճյանի եւ Լեոյի միջեւ: Բայց Լեոն ավելի բախտավոր էր, քանի որ կյանքի մի հատվածն ապրեց հայրենիքում, որտեղ այն ժամանակ վիթխարի ուշադրություն էր դարձվում պատմական գիտության զարգացմանը: Հայրենի կառավարության ջանքերով լույս ընծայվեցին նրա բոլոր անտիպ գործերը, իսկ մեծածավալ «Հայոց պատմության» հատորները վերահրատարակվեցին: Մինչդեռ Ա. Ալպոյաճյանը մեծ դժվարությամբ կարողացավ լույս ընծայել իր աշխատությունների միայն կեսը:

Ա. Ալպոյաճյանի մահից հետո, նրա կտակի համաձայն, արխիվը տեղափոխվեց Հայաստան եւ հանձնվեց Մաշտոցի անվան Մատենադարանին, որի դիվանական փաստաթղթերի բաժնում ստեղծվեց «Ա. Ալպոյաճյանի ֆոնդը»: Այնտեղ մեծ խնամքով պահվում են անվանի գիտնականի աշխատությունների սեւագրությունները, ինչպես նաեւ անտիպ երկասիրությունները, ուսումնասիրության համար հավաքած նյութերը, ստացած նամակները եւ առաքած նամակների որոշ մասի սեւագրությունը կամ մեքենագրված երկրորդ օրինակը: Այն ֆոնդում են պահվում նաեւ նրա փաստաթղթերն ու լուսանկարները:

Վերջերս իրաքահայ թեմի առաջնորդ Ավագ արք. Ասատուրյանի հանձնարարությամբ Ա. Ալպոյաճյանի ավարտած, բայց դեռ չտպագրված «Իրաքի հայերը» աշխատությունը տողերիս հեղինակը խմբագրեց, կազմեց առաջաբան, ինչպես եւ հեղինակի մասին կենսագրական ակնարկ ու հանձնեց պատվիրատուին: Այդ գրքի հրատարակությունը նախատեսված է իրականացնել Բաղդադում կամ Երեւանում:

Ա. Ալպոյաճյանի ֆոնդի մեծագույն մասը նրա նամականին է, որը հրաշալի պատկերացում է տալիս այն վիթխարի աշխատանքի մասին, որ կատարել է Ա. Ալպոյաճյանն իր մեծածավալ եւ արժեքավոր ուսումնասիրությունները շարադրելու համար: Մի առիթով Ա. Ալպոյաճյանը գրել է. «Կյանքիս մեջ միակ հաճույքս եղած է կարդալը եւ գրելը. ոչ ծխած եմ, ոչ ալ խմած, ոչ սրճարան եւ ոչ ալ հաճույքի այլ վայրեր ճանչցած եմ, ժամանակիս մեծ մասը անցուցած եմ տանս մեջ. լավագույն ընկերներս եղած են գիրքը եւ գրիչը, որոնց հետ ապրած եմ եւ միշտ շարունակեմ ապրիլ այնքան ատեն, որ Աստված կյանք պարգեւե ինծի»:

Ֆոնդում կուտակված նյութերը լավագույն վկայությունն են գիտնականի այս խոսքերի: Զգացվում է, որ Ա. Ալպոյաճյանը հսկայական աշխատանք է տարել ուսումնասիրության ենթակա խնդիրների շուրջ նյութեր ժողովելու, դրանք ի մի բերելու, նամակագրությամբ լրացնելու եւ ճշգրտելու համար: Նա թղթակցել է հարյուրավոր

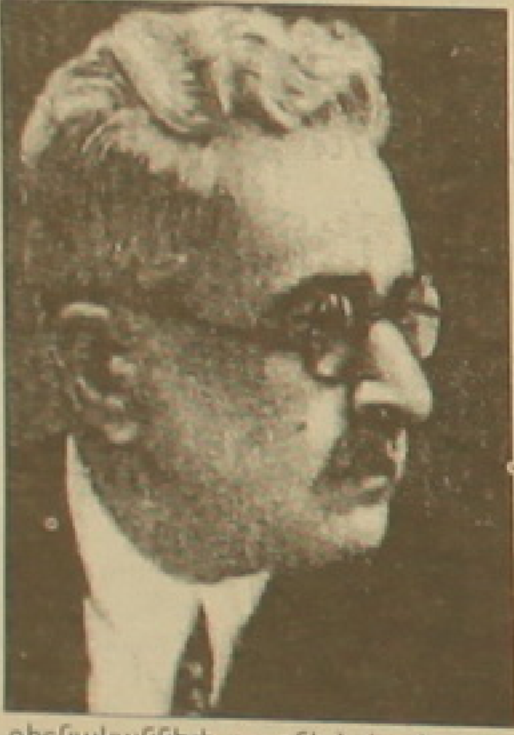

գիտնականների, գրողների, հոգեւորականների, քաղաքական ու կուսակցական գործիչների, մանկավարժների հետ: Նրանցից պատմական ու բանասիրական բնույթի տեղեկություններ է ստացել իրեն հետաքրքրող խնդիրների վերաբերյալ, խորհուրդներ է տվել, երբեմն բանավեճերի մեջ մտել: Մի կողմից էլ նա առատ տեղեկություններ է ստացել այլեւայլ երկրներում հաստատված հայ գաղութների քաղաքական, տնտեսական ու մշակութային կյանքի, նշանավոր անձնավորությունների գործունեության ու բազմաթիվ այլ հարցերի վերաբերյալ:

Նրա աշխատությունները հրատարակման կարիք ունեն, բայց մինչ այդ լուրջ աշխատանք պետք է տանել պարզելու նրանց հրատարակված կամ անտիպ լինելու ուղղությամբ, որովհետեւ Ա. Ալպոյաճյանը թղթակցում էր բազմաթիվ թերթերի ու հանդեսների, բացի այդ տպագրվում էր մեկ տասնյակից ավելի ծածկանուններով: Որեւէ աշխատություն հրատարակելուց հետո նա երբեմն լրացուցիչ հետազոտություն էր կատարում դրա վրա, պատրաստում նոր, ավելի ճոխացված եւ ճշգրտված տարբերակ: Հաճախ նա հրատարակում էր աշխատության համառոտ տարբերակը: Այնպես որ, նրա գործերը հրատարակելիս անպայման պետք է հաշվի առնել այդ ամենը:

Ստորեւ թվարկում ենք ֆոնդում եղած մի շարք աշխատություններ, որոնք մինչեւ հիմա մնացել են անտիպ. «Հայերը իբր գաղթական», «Ստամբուլի եւ շրջակայից հայոց հոգեւոր վարչութեան սկզբնաւորումը», «Սպանիա եւ Հայաստան» (տպագրվել է համառոտ տարբերակը), «Տատեանները, իրենց ծագումը եւ գործունէութիւնը» (532 թերթ), «Թուրքիոյ հայերու կեանքին մէջ Տատեաններու կատարած դերը», «Վրացի Տատեանք», «Դրուագ մը Գ. Զոհրապի կեանքէն», «Զմիւռնացի մեծանուն հայասէր Քրաֆթ Պոնաօ», «Հարիւրամեակ ազգային սահմանադրութեան (1869-1960)», «Վահան Թէքէեանի կենսագրութիւնը», «Կ. Պոլսի օտար հիւանդանոցները», «Փորթուկալ եւ Հայաստան» (հնարավոր է, որ տպված է համառոտ տարբերակը), «Քաղաքական յարաբերութիւններ Սպանիոյ եւ Հայաստանի միջեւ», «Նափոլէոնի հայազգի մեմլուկը», «Եգիպտոսի կրթական անցեալը եւ վիճակագրութիւնը», «Հայերը Մարոքի մէջ», «Յուշեր Կ. Պոլսի Եսայեան վարժարանի մասին», «Ռուսահայ եւ թուրքահայ խնդիրներ», «Ռամկավարութեան դերը Կ. Պոլսոյ մէջ», «Ծովից աշխարհ», «Պատմական հնագոյն տեղեկութիւններ Զմիւռնիայի մասին», «Գաւազան Պրուսայի առաջնորդներու (1617-1896)», «Աւստրալիա գաղթած առաջին հայերը»:

Կրկնում ենք, որ վերը նշված գործերի մի մասը հնարավոր է, որ հրատարակված լինեն կրճատված ձեւով կամ ընդգրկված ավելի ծավալուն աշխատությունների մեջ, բայց հաստատ է, որ մեծամասնությունն անտիպ է եւ սպասում է հրատարակության:

Ա. Ալպոյաճյանը «Անհետացող դեմքեր» շարքով գրել է բազմաթիվ հոդվածներ՝ նվիրված իր ժամանակի գործիչներին (Կարապետ Յութուճյան, Ավետիս Ա. Սուրենյան, Ոսկանիկ Տեր-Մարգարյան, Արմենակ Հայկունի, Հակոբ էֆ. Մաթեւոսյան, Ալեք. Գառնիկյան, Հովհ. Սեթ, Գարեգին Արվանձտյան, Ռեթեոս Պերպերյան եւ այլք): Դրանց մի մասը հրատարակված է: Բայց անկախ դրանից, արժե դրանք բոլորն ի մի բերել եւ զետեղել մի առանձին հատորի մեջ:

Ա. Ալպոյաճյանը զարմանալի խնամքով պահպանել է իր ստացած բոլոր նամակները, ինչպես նաեւ իր ուղարկած նամակների սեւագրությունները կամ երկրորդ օրինակները: Նա նամակագրական կապեր է ունեցել տարբեր երկրներում ապրող բազմաթիվ հայագետների, գրողների, ուսուցիչների, հոգեւորականների, քաղաքական գործիչների եւ այլ անձանց հետ: Նամակները պարունակում են ոչ միայն պատմական ու բանասիրական արժեքավոր տեղեկություններ, այլեւ արտացոլում են քաղաքական կյանքը, գաղութների վիճակը, նշանավոր գործիչների գործունեությունը տարբեր ասպարեզներում, պատկերացնում են տալիս Եգիպտոսում եւ այլուր ապրող գործիչների հետ Ալպոյաճյանի կապերի մասին եւ այլն: Հրատարակության ժամանակ անհրաժեշտ կլինի առատ տեղեկություններ հաղորդել նամակների հեղինակների, նամակագրության հաստատման պատճառների, նրանց պարունակած տեղեկությունների արժեքի ու նշանակության մասին:

Ստորեւ բերում ենք ամենեւին ոչ լրիվ ցուցակն այն անձանց, որոնց հետ Ա. Ալպոյաճյանը նամակներ է փոխանակել եւ որոնք պահպանվել են նրա արխիվում՝ Ղեւոնդ արք. Դուրյան, Վարդան Հացունի, Վահան Թեքեյան, Արսեն Ղազիկյան, Վարդան Մելքոնյան, Վահան Մալեզյան, Թորգոմ արք. Գուշակյան, Գուրգեն Մահարի, Լեւոն Խաչիկյան, Վազգեն Ա կաթողիկոս, Ներսես Կասաբյան, Ներսես Ակինյան, Համազասպ Ոսկյան, Գարեգին կաթողիկոս Հովսեփյան, Արտավազդ Սյուրմեյան, Վահե Վահյան, Սիմոն Վրացյան, Սենեքերիմ Տեր-Հակոբյան, Հրաչյա Աճառյան, Հարություն Քյուրդյան, Սուրեն Գալեմքեր, Մկրտիչ Ներսիսյան, Արման Կոթիկյան եւ շատ ուրիշներ:

Ըստ ժողովրդական ասացվածքի՝ «Տաշած քարը գետնին չի մնում»: Մենք վստահ ենք, որ տարիների ստեղծագործական տքնաջան աշխատանքով մեծանուն պատմաբան Ա. Ալպոյաճյանի «տաշած քարերը» կծառայեն իրենց նպատակին եւ կգրավեն մեր ժողովրդի անցյալ պատմության ու մշակույթի շինության իրենց պատշաճող տեղերը եւ նպաստավոր կլինեն նրա լրացմանն ու ամբողջացմանը:

ԱՄԱԼԻԱ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ,
Պատմական գիտությունների դոկտոր, Մատենադարանի փոխտնօրեն

ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՀԱՄԵՐԳԱՍՐԱՀՆԵՐՈՒՄ

Սրբելով ժամանակի քրտնած ապակիները

Վերջին սիմֆոնիկ համերգներից մեկը հիշեցրեց բարի ավանդույթ. տարբեր տարիների ստեղծագործություններ ընդգրկող ծրագիրն սկսում էր հայկական երաժշտության հետահայաց ցուցադրություն Հայաստանի կոմպոզիտորների միության ստեղծման 70-ամյակի առթիվ (ներկայումս՝ Հայաստանի կոմպոզիտորների եւ երաժշտագետների միություն):

Կինոյի տան դահլիճում երեկոն բացեց միության նախագահ, Հայաստանի ժողովրդական արտիստ Ռոբերտ Ամիրխանյանը, որը, ինչպես եւ երաժշտագետ, արվեստագիտության թեկնածու Արմեն Բուդաղյանը, խոսեց պրոֆեսիոնալ կոմպոզիտորների միության մշակութային նշանակության մասին: 1932 թ. ուրիշ ստեղծագործական կազմակերպությունների հետ միաժամանակ ստեղծված կոմպոզիտորների միությունն ըստ էության «թռիչքահարթակի» դեր կատարեց բազմաթիվ հայ կոմպոզիտորների համար: Ամբողջ ներքին համակարգը, ստեղծագործության պատվերից, գնումից ու պրոպագանդումից, համերգային կատարման ու ֆոնդային ձայնագրման պարգեւատրման ու հրատարակման միջոցով դրա տարածումից մինչեւ կոմպոզիտորների միության անդամների ստեղծագործական հանգստի ու բուժման կազմակերպումը, ամեն ինչ նպաստում էր երաժշտության հորինմանը: Այդ մասին խոսելիս դժվար է գերագնահատել Հայաստանի եւ ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստ Էդվարդ Միրզոյանի դերը, որը 1957-1991 թթ. գլխավորում էր միությունը:

Անցած ուղին միասնական հայացքով ընդգրկելիս հստակորեն գիտակցում ես հայկական երաժշտության պատմական ամբողջականությունը: Ահա թե ինչու նոր ստեղծագործությունների հանդեպ պատասխանատվությունը չպետք է մթագնի անցյալի հուշը. ժամանակի քրտնած ապակիները սրբելիս ավելի լավ ես տեսնում հեռանկարը:

Համերգի ծաղկաքաղային ծրագիրը որոշ իմաստով ուներ հուշագրային բնույթ. ստեղծագործությունների բոլոր հեղինակները, ավաղ, այլեւս մեզ հետ չեն: Դրանք են Գրիգոր Եղիազարյանը (1908-1988), Ղազարոս Սարյանը (1920-1998), Լեւոն Աստվածատրյանը (1922-2002), Ալեքսանդր Աճեմյանը (1925-1987): Նրանք բոլորն արժանավայել տեղ զբաղեցրին հայ երաժշտության պատմության մեջ՝ մշտապես կատարելագործելով ստեղծագործության ընտրված բնագավառը: Այդ հազվագյուտ հատկությունը՝ սեփական երաժշտական լեզվի զարգացումն ու կատարելագործումը, բոլոր չորս կոմպոզիտորների գործունեության իմաստն էր: Նրանց ստեղծագործական կյանքը ոչ թե ավարտվեց, այլ ընդհատվեց՝ ասես բաց կտակ թողնելով սերունդներին:

Ժանրի ավանդույթները պահպանած, հանդիսավոր-շեփորային ինչողություններով հագեցած Ա. Աճեմյանի «Տոնական նախերգանքը» դարձավ դրան հաջորդած Լ. Աստվածատրյանի «Lacrimosa dies illa»-ի կտրուկ հակադրությունը: Իսկ Ղ. Սարյանի հայտնի Սիմֆոնիան, որին հատկանշական է լինել իր ժամանակի հայելին՝ դրան մասնակից դարձնելով յուրաքանչյուր ունկնդրի, բնավ չէր տրամադրում իրենից հետո կատարելու Գ. Եղիազարյանի «Սեւան» բալետի պարային-իլյուստրատիվ Սյուիտը:

Կարծում ենք, ծրագրի ուրիշ կառուցվածքի դեպքում համերգը կշահեր, թեեւ այս ձեւով եւս ակնհայտ էր կատարողական կայուն մակարդակը: Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը Ռուբեն Ասատրյանի ղեկավարությամբ հանդես բերեց անկեղծ շահագրգռություն եւ պատասխանատվության մեծ զգացում, ինչն անդրադարձավ կատարման որակական կողմի վրա: Երաժիշտների նկատելի լրջությունը փոխանցվում էր դահլիճին. ամենքը հասկանում էին, որ հնչում է մեր հողում ծնունդ առած, մեր պատմությունն ու ոգին արտացոլող հարազատ հայկական երաժշտություն, եւ որ ամենքս պատասխանատու ենք այդ երաժշտության ճակատագրի համար: Այդ հրաշալի զգացումը բեմի վրա նստած նվագախմբի երաժիշտներին եւ դահլիճի (ավա՜ղ, շատ վատ ակուստիկայով դահլիճի) ունկնդիրներին կարողացավ հաղորդել դիրիժոր Ռուբեն Ասատրյանը:

Ռ. Ասատրյանն ուրիշ բան էլ է արել: Նա վերջին երաժիշտն է, որ հիվանդանոցում Լեւոն Աստվածատրյանին տեսել է նրա մահվան նա-

խօրեին, շփվել հետը՝ քննարկելով «Lacrimosa»-ի մանրամասները: Ինքնօրինակ հայ կոմպոզիտորի վերջին ստեղծագործությունը գրախոսվող համերգում հնչեց նրա մահից 10 օր անց: Ուստի հոդվածի մնացյալ տողերն ուզում եմ նվիրել Աստվածատրյանին:

Երեխայի պայծառ հոգու եւ գիտնականի հստակ մտքի տեր մարդը՝ Լեւոն Արամի Աստվածատրյանը, ապագային միտված անհատականություն էր: Բացառապես մաթեմատիկային, ֆիզիկային եւ տարածության տեսությանը սահմանակից կառուցողական կատեգորիաներով մտածող Աստվածատրյանը զուտ անհատական ճանապարհով էր գնում հայկական արվեստում: Նրա վերացական տրամաբանությունն այնքան էր տարբերվում շրջապատի երաժշտական մտածողությունից, որ թվում էր ուտոպիական: Բայց դա այդպես չէ: Եվ լարային նվագախմբի համար 1959 թ. գրված «Հավիկ» պրոլոգից սկսած կոմպոզիտորին հետաքրքրում էին հայկական մելոդիկայի վերացարկված ձեւը, դրա ծագումնաբանական կոդը: Առաջին սիմֆոնիայում (1970) մելոդիկ եւ ռիթմիկ փոխակերպումների հիմք դարձած «Մոկաց Միրզա» վիպերգում Աստվածատրյանը տեսնում էր ազգային մելոգենեզի մաքուր արտացոլումը:

«Lacrimosa»-ն ընդմիջումներով գրվել է 1999-2002 թթ.: Ստեղծագործության մեջ ամբողջ նվագախմբին միաձայն հնչող մոնոդիայի խստաշունչ ասկետիզմն ընկալվում է իբրեւ ահազանգ, ազգային ողողանջի խորհրդանիշ: Սակայն, պահպանելով հնամենիության մթնոլորտը, Աստվածատրյանն, այդուհանդերձ, համարձակորեն մուտք է գործում արդիականության աններդաշնակող միջավայր: Պ. Բուլեզի եւ Յ. Քսենակիսի փորձն օգտագործելով, նա երաժշտական նյութը մասնատում է հատվածների՝ դրանք ազատորեն զուգորդելով նվագախմբային հենքը խտացնելու կամ նոսրացնելու նպատակով:

Աստվածատրյանի 20 րոպեանոց կոմպոզիցիան (ցավոք, համերգում չհնչեցին պարտիտուրում ծրագրված սոպրանոյի մենակատարումը եւ սինթեզատորի ձայնագրությունը) տառապանքի փուլերի միջով գալիս է դեպի պայծառացում: Ոգին վերափոխվում է լույսի, նյութականը կորցնում է խտությունը: Բայց դա ոչ թե կորուստ է, այլ նոր բարձունքի նվաճում, որտեղից Լեւոն Աստվածատրյանը խոսելու է իր ժամանակակիցների եւ սերունդների հետ:

ՄԵԼԵՏԻՆԵ ՍԱՐԳՍՅԱՆ,
Արվեստագիտության դոկտոր, Երեւանի կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր

Մարզական

ԶԱՎԵՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԸ
հաղորդում է Բլեդից

AUSTRIAN AIRLINES
The Most Friendly Airline.

Առանց վրիպումների ու պարտությունների շախմատ չի լինում

Ռեպորտաժ «Ավստրիական ավիաուղիների» աջակցությամբ

ՖԻԴԵ-ի կոնգրեսները օլիմպիադաների անբաժանելի ուղեկիցներն են: Կոնգրեսն իրենից բազմաստիճան կառույց է՝ հանձնաժողովներ, աշխարհամասերի հավաքներ, գործադիր կոմիտեի նիստեր, եւ վերջապես, գլխավոր ասամբլեա: ՖԻԴԵ-ի նախագահ Կիրսան Իլյումժինովը կրկին հետաձգեց իր ժամանումը Բլեդ, բայց կոնգրեսը բնականոն հունով սկսվեց ու շարունակվում է: Մյուս օղակների շարքում իր նիստը գումարեց տողերիս հեղինակի գլխավորած ՖԻԴԵ-ի ինֆորմացիայի, հրապարակախոսության եւ վիճակագրության հանձնաժողովը: Ինչպես միշտ, բոլորը հետաքրքրությամբ սպասում էին վարկանիշների եւ տիտղոսների հանձնաժողովի աշխատանքների ավարտին. հետաքրքրական է, թե ովքեր կդառնան նոր գրոսմայստերներ ու միջազգային վարպետներ: Մի խումբ ճանաչված շախմատիստներ առաջարկում են ներկայումս գործող խաղացողների խորհրդի փոխարեն ստեղծել գրոսմայստերների հանձնաժողով: Նրանք առաջարկեցին նաեւ այդ հանձնաժողովի կազմը, որի անդամների թիվը ֆուտբոլային է՝ 11: Հաճելի է, որ այդ կազմում հանրաճանաչ այլ գրոսմայստերների՝ Սեյրավանի, Խալիֆմանի, Պոլգարի, Ազմայփարաշվիլու, Յուսուպովի, Գուրեւիչի, Լոթյեի, Միլոշի, Ուտուտի, Կրասենկովի հետ նաեւ մեր Սմբատ Լպուտյանն է: Հայաստանի տղամարդկանց հավաքականը շարունակում է մնալ միակը, որին հաջողվել է ոչ-ոքի խաղալ Ռուսաստանի հետ: Իսկ Վլադիմիր Հակոբյանը մինչ այժմ միակ մասնակիցն է, որ կարողացել է հաշտություն կնքել Գարրի Կասպարովի հետ: Բայց փայլուն մեկնարկից հետո մեր թիմի մրցախաղերը հեշտ չեն ընթանում: Բելառուսի հետ համառ մրցապայքարում հաշտություն կնքելուց հետո, 8-րդ տուրում Չեխիայի հետ մրցախաղն ավելի անհաջող դասավորվեց: Սմբատ Լպուտյանը, Գաբրիել Սարգսյանը, Արշակ Անաստասյանը խաղաղ դաշն կնքեցին համապատասխանաբար Զբինեկ Հրաչեկի, Վլաստիմիլ Բաբուլայի, Պետր Հաբայի հետ: Արտաշես Մինասյանը ժամանակի պակաս զգալով, եւ դժվարին մենամարտ մղելով Դավիթ Նավարայի հետ, խաղավերջում կարող էր ֆիգուր շահել եւ ապահովել ոչ-ոքին, բայց պայքարի բովում բաց թողեց այդ հնարավորությունը եւ պարտվեց: Այժմ պետք է հուսալ, որ հաջորդած մեկօրյա հանգիստը կնպաստի, որ տղաները վերագտնեն առաջին օրերի արտակարգ վստահությունը: Ճիշտ է, հաջորդ մրցակիցն ավելի քան ահեղ է՝ Հոլանդիայի հավաքականը, որի կազմում կրկին հանդես է գալու թիմի առաջատար Վան դեր Վիլը: Վերջինս մեկնել էր հայրենիք՝ քրոջ հարսանիքին մասնակցելու համար:

Մեր աղջիկները նախ 2-1 հաշվով պարտության մատնեցին մոնղոլուհիներին (Դանիելյանը հաղթեց, Մկրտչյանն ու Գալոյանը հաշտություն կնքեցին), ապա հետեւեց ոչ-ոքին Լիտվայի հավաքականի հետ (Մկրտչյանը հաղթեց, Դանիելյանը կիսեց միավորը, Հլղաթյանը պարտվեց): Մարզիչ Արսեն Եղիազարյանը գոհ չէ ոչ այս մրցախաղի, ոչ էլ վերջին մի քանի հանդիպումների արդյունքից: Նրա կարծիքով, հայ շախմատիստուհիները մի քանի հաղթանակ ձեռքից բաց թողեցին: 8 տուրից հետո մեր թիմը վաստակել է 14 միավոր, զբաղեցնում է 22-րդ տեղը:

9-րդ տուրում ուշադրության կենտրոնում կլինի Հունգարիա-Ռուսաստան հանդիպումը, եւ այս թիմերի առաջին խաղատախտակներին խաղացող Պետեր Լեկոյի եւ Գարրի Կասպարովի մենամարտը: Ինչպես միշտ, Պետերի կողքին կլինի նրա ամենահավատարիմ երկրպագուն՝ կինը, Սոֆյա Պետրոսյանը:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Չեմպիոնը կորոշվի վերջնագծում

Ավարտին է մոտենում նաեւ ֆուտբոլի ՌԴ առաջնությունը: Վերջնագծից 2 տուր առաջ չեմպիոնի կոչման համար համառ պայքար է ծավալվել ԲԿՄԱ-ի, «Լոկոմոտիվի» եւ «Սպարտակի» միջեւ: 28 խաղից հետո աղյուսակը 60 միավորով գլխավորում է ԲԿՄԱ-ն, որը Վլադիկավկազում 1-0 հաշվով հաղթեց տեղի «Ալանիային»: Առաջատարից մեկ միավորով է հետ մնում Մոսկվայի «Լոկոմոտիվը», որը եւս հաջողության հասավ հյուրընկալվելիս՝ 3 անպատասխան գնդակ ուղարկելով Սարատովի «Սոկոլի» դարպասը: Սակայն «Լոկոմոտիվը» մեկ խաղ պակաս է անցկացրել, ուստի ոսկե մեդալների համար մրցավեճում ավելի նախընտրելի են երկաթուղայինների հնարավորությունները: Իսկ երկրի բազմակի չեմպիոն «Սպարտակին» միայն հրաշքը կօգնի պահպանելու իր տիտղոսը: Սպարտակցիները 28 խաղից հետո 55 միավորով ընթանում են 3-րդ հորիզոնականում: Նոյեմբերի 9-ին «Սպարտակը» մրցելու է ԲԿՄԱ-ի հետ, որի արդյունքը հսկայական նշանակություն ունի ոսկե մեդալների համար մղվող մրցավեճում: 28-րդ տուրի մյուս հանդիպումներում գրանցվել են հետեւյալ արդյունքները. «Տորպեդո-ԶԻԼ»—«Կռիլյա սովետով»՝ 0-2, «Ուրալան»—«Տորպեդո»՝ 0-1, «Զենիթ»—«Ռոստսելմաշ»՝ 0-2, «Դինամո»—«Շիննիկ»՝ 0-1, «Սատուրն»—«Ռոտոր»՝ 2-1:

Սկզբունքային մրցախաղեր

Ֆուտբոլի ՀՀ բարձրագույն խմբի առաջնության 20-րդ տուրում կայացան սկզբունքային մի քանի հանդիպումներ ինչպես մեդալների համար մղվող պայքարում 3-րդ-ավելորդին որոշելու, այնպես էլ բարձրագույն խմբին հրաժեշտ տվող թիմին ի հայտ բերելու առումով: Շարունակվում է թեժ մրցապայքարն արծաթե եւ բրոնզե մեդալների համար: Հերթական տուրն ավելի սրեց իրավիճակը մրցաշարային աղյուսակի վերին հորիզոնականներում: Իր հաղթարշավն է շարունակում «Բանանցը», որը 8-րդ անընդմեջ հաղթանակը տոնելով, կրկին հանգրվանեց 2-րդ հորիզոնականում: Ճիշտ է, այս անգամ հաղթանակը թիմին տրվեց չափազանց ծանր մրցակցությունում: Աբովյանում «Զվարթնոցի» հետ մրցախաղում «Բանանցը» խաղի ընթացքում երկու անգամ հետապնդողի դերում էր, սակայն ի վերջո կարողացավ «պոկել» հաղթանակը խաղավերջում, երբ 11 մ հարվածի իրավունք ստացավ: Տիգրան Եսայանի դիպուկ հարվածն անչափ կարեւոր 3 միավոր պարգեւեց «Բանանցին»: Իսկ ահա, «Շիրակը» Գյումրիում հերթական անգամ թանկարժեք միավորներ կորցրեց, ինչը կարող է ճակատագրական դառնալ թիմի համար: «Արարատն» առաջինը հասավ հաջողության եւ ընդմիջման գնաց նվազագույն առավելությամբ: Ողջ 2-րդ խաղակեսը շիրակցիներն անընդհատ գրոհում էին, սակայն միայն մեկ անգամ կարողացան գտնել մրցակցի դարպասի բանալին: Ընդհանրապես, առաջնության վերջնագծում շիրակցիների խաղում անկում է նկատվում: Մինչ այդ, առանց պարտության ընթացող «Շիրակը» վերջին 6 խաղում 3 անգամ խաղադաշտը թողել է գլխիկոր՝ տոնելով ընդամենը 2 հաղթանակ: Դա էլ հնարավորություն ընձեռեց «Բանանցին» եւ «Սպարտակին» ներգրավվելու մրցանակային տեղերի համար մղվող պայքարում: Մեդալների բախտը կարող է վճռել հաջորդ տուրում՝ նոյեմբերի 11-ին կայանալիք «Շիրակ»—«Բանանց» հանդիպումը: Միայն հաղթանակը կարող է շիրակցիներին երաշխավորել մեդալների նվաճումը: Կարեւոր 2 միավոր կորցրեց նաեւ «Սպարտակը», որն Աբովյանում «Միկայի» հետ մրցախաղն ավարտեց ոչ-ոքի: Խաղասկիզբը հաջող էր սպարտակցիների համար, որոնք արդեն 16-րդ րոպեին բացեցին հաշիվը: Սակայն հյուրերին չհաջողվեց խաղը հասցնել հաղթական ավարտի: Երկրորդ խաղակեսում «Միկայի» գրոհներից մեկը դիպուկ հարվածով եզրափակեց Դավիթ Գրիգորյանը: Սուրեն Բարսեղյանի գլխավորությամբ «Միկան» վերջին հանդիպումներում հաջող մրցելույթներ է ունենում, ինչը հուսադրում է, որ հաջորդ մրցաշրջանում ՀՀ կրկնակի գավաթակիրը լուրջ մրցակից կլինի առաջատարների համար:

Ինչ վերաբերում է ոսկե մեդալներին, ապա դրանք իրենց համար վաղուց ապահովել են փյունիկցիները, որոնք հաջորդ տուրում պաշտոնապես կձեւակերպեն չեմպիոնության նվաճումը: «Փյունիկը» համոզիչ հաղթանակ տարավ «Լեռնագործի» նկատմամբ: Ճիշտ է, առաջին խաղակեսում հյուրերը հմտորեն պաշտպանվում էին, հաստատապես հաջող էր խաղում դարպասապահ Ներսիսյանը՝ հետ մղելով Միստեռնայի, Քարամյան եղբայրների, Դիավարայի վտանգավոր հարվածները: Միայն 45-րդ րոպեին «Փյունիկին» վերջապես հաջողվեց բացել հաշիվը: Ընդմիջումից հետո արդեն դաշտի տերերը գտան իրենց խաղը եւ եւս 5 գնդակ խփեցին: Հարկ է նշել, որ թիմի խաղի կարգավորմանը մեծապես նպաստեց Վարդան Մինասյանի խաղադաշտ դուրս գալը: Ինչպես միշտ, ակտիվ էին Քարամյան եղբայրները, որոնցից Արմանը դարձավ «հեթ-տրիկի» հեղինակ:

Սկզբունքային մրցախաղ կայացավ Վանաձորում, որտեղ «Լոռին» հյուրընկալել էր «Կոտայքին»: Աբովյանցիները գերազանցեցին մրցակցին՝ տոնելով առաջնությունում անդրանիկ հաղթանակը, որի շնորհիվ «Կոտայքը» հավանաբար կպահպանի իր տեղն ուժեղագույնների խմբում: Հաջողությունում մեծ էր փորձառու Հայկ Հարությունյանի ներդրումը, որը դարձավ մրցակցի դարպասը խփված բոլոր 3 գոլերի հեղինակը: ՀՀ առաջնություններում հոբելյանական՝ 200-րդ խաղը հաղթանակով նշեց «Արգախը»:

Խաղերի արձանագրություններից

«Արգախ»— «Դինամո»՝ 2-0
Մարատ Հովհաննիսյան՝ (5,37):

«Փյունիկ»— «Լեռնագործ»՝ 6-0
Արման Քարամյան (45, 61, 73), Վարդան Մինասյան (49՝ 11 մ), Հովհաննես Անտոնյան (83), Արտավազդ Քարամյան (87):

«Բանանց»— «Զվարթնոց»՝ 3-2
0-1՝ Լեւոն Փաչաջյան (30), 1-1՝ Տիգրան Եսայան (31), 1-2՝ Միեր Ավանեսյան (71), 2-2՝ Հայկ Հակոբյան (76), 3-2՝ Տիգրան Եսայան (88՝ 11 մ):

«Շիրակ»—«Արարատ»՝ 1-1
0-1՝ Էլուկվու Էզուկամ (21), 1-1՝ Կարեն Ալեքսանյան (59):

«Լոռի»—«Կոտայք»՝ 1-3
Հայկ Հարությունյան (9, 62, 69՝ 11 մ), Վահան Թորոսյան (13):

«Միկա»—«Սպարտակ»՝ 1-1
0-1՝ Արթուր Քոչարյան (16), 1-1՝ Դավիթ Գրիգորյան (65):

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Փյունիկ	20	17	2	1	78-13	53
2. Բանանց	20	15	2	3	42-14	47
3. Շիրակ	20	14	3	3	45-15	45
4. Սպարտակ	20	13	4	3	48-16	43
5. Արարատ	20	8	6	6	36-21	30
6. Միկա	20	8	6	6	32-25	30
7. Զվարթնոց	20	9	2	9	52-27	29
8. Լեռնագործ	19	5	5	9	20-34	20
9. Արգախ	20	4	2	14	16-49	14
10. Դինամո	19	3	3	13	19-54	12
11. Կոտայք	20	1	5	14	14-56	8
12. Լոռի	20	1	2	17	14-92	5

Ռմբարկուները

Արման Քարամյան («Փյունիկ»)	32
Արա Հակոբյան («Սպարտակ»)	15
Արսյոմ Ադամյան («Միկա»)	14
Արտավազդ Քարամյան («Փյունիկ»)	14
Արամ Հակոբյան («Սպարտակ»)	13
Տիգրան Եսայան («Բանանց»)	11
Վարդան Մինասյան («Փյունիկ»)	10
Հայկ Հակոբյան («Բանանց»)	9
Տիգրան Դավթյան («Զվարթնոց»)	9
Սարգիս Նազարյան («Զվարթնոց»)	9
Արարատ Հարությունյան («Շիրակ»)	9

USAID
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ
Հասարակական կազմակերպությունների ուսուցման եւ տեղեկատվական միջոցների կենտրոն
training and resource center

Հայտարարություն

Ամերիկայի հայկական համագումարի Հասարակական կազմակերպությունների ուսուցման եւ տեղեկատվական միջոցների կենտրոնը (ԱՀՀ ՀԿ կենտրոն) հայտարարում է «Առողջության առաջնային պահպանման եւ սոցիալական ապահովության ոլորտների օրենսդրական կանոնակարգման մեխանիզմների բարելավման դրամաշնորհային ծրագիր»: Դրամաշնորհների ֆինանսավորումն իրականացվում է ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության (ԱՄՆ ՄԶԳ) «Հայաստանի հասարակական կազմակերպությունների զարգացման ծրագիր ի աջակցություն ԱՄՆ ՄԶԳ (USAID) սոցիալական անցման եւ աղետի գոտու ծրագրերի» շրջանակում:

Ծրագրի նպատակի, խնդիրների, դիմելու կարգի, մրցույթին մասնակցելու չափանիշերի, դոնորի պահանջների վերաբերյալ, ինչպես նա- այլ անհրաժեշտ տեղեկությունների համար կարող եք դիմել ԱՀՀ ՀԿ կենտրոնի դրամաշնորհների բաժին -/կամ իրավախորհրդատուին հետեւյալ հեռախոսահամարներով՝ 54-40-12, 54-40-13 - 53-92-04 կամ նախնական պայմանավորվածությամբ այցելել՝ ք. Երեւան, Եզնիկ Կողբացու փող. 20:

Հայտի ներկայացման փաթեթի էլեկտրոնային տարբերակը կարելի է ստանալ ԱՀՀ ՀԿ կենտրոնի դրամաշնորհների բաժնում կամ դիմելով էլ. փոստի հետեւյալ հասցեներով՝ gagik@ngoc.am armen@ngoc.am

Հայտերի ներկայացման վերջնաժամկետն է 2002 թ. դեկտեմբերի 4-ը:

Ինձագիի 100-րդ գոլը

Իտալիայի առաջնության 7-րդ տուրում առաջատարները նոր հաղթանակներ տոնեցին: Աղյուսակը 19 միավորով միանձնյա գլխավորում է «Ինտերը», որը հյուրընկալվելիս 2-0 հաշվով պարտության մատնեց «Կոմոյին»: Այս տուրում նշանակալի իրադարձություն տեղի ունեցավ «Միլանի» եւ Իտալիայի հավաքականի հարձակվող Ֆիլիպո Ինձագիի ֆուտբոլային կենսագրությունում: «Ռեջինայի» հետ խաղում նա Իտալիայի «Ա» սերիայի առաջնություններում իր հոբելյանական՝ 100-րդ գնդակը խփեց: 2-րդ գոլի հեղինակ դարձավ «Միլանի» նորեկ Ռիվալդոն: «Միլանը» 16 միավորով 2-րդ տեղում է, 3-րդ հորիզոնականը զբաղեցնում է «Յուվենտուսը» (15 միավոր), որը եւս հյուրընկալվելիս հաղթեց «Մոդենային»: «Լացիոն» եւս հաջող խաղաց մրցակցի դաշտում՝ 2-1 հաշվով պարտության մատնելով «Էմպոլիին»: «Լացիոն» 14 միավորով 4-րդ տեղում է: Տուրի մյուս հանդիպումներն ավարտվել են այսպիսի արդյունքներով. «Ռոմա»—«Պերուջա»՝ 2-2, «Պարմա»—«Կիեւո»՝ 0-1, «Ատալանտա»—«Պյաչենցա»՝ 2-0, «Թորինո»—«Բրեշիա»՝ 0-2, «Ուդինեզե»—«Բոլոնիա»՝ 0-0:

Սաֆինի փարիզյան երկրորդ հաջողությունը

Փարիզում ավարտվեց թենիսի «Masters» դասի այս մրցաշրջանի վերջին մրցաշարը: Պատվավոր մրցանակը վիճարկեցին թենիսիստների համաշխարհային դասակարգման առաջատար Լեյթոն Հյուիթը եւ ռուսաստանցի Մարատ Սաֆինը: Մինչ եզրափակիչ հանդիպումը մրցակիցները միմյանց հետ ուժերը չափել էին վեց անգամ եւ յուրաքանչյուրը 3-ական հաղթանակ էր տարել: Յոթերորդ խաղում հաջողությունն ուղեկցեց Մարատ Սաֆինին: Առաջին խաղափուլում համառ պայքար ծավալվեց, որի արդյունքում Սաֆինին մեծ դժվարությամբ հաջողվեց հաղթել (7-6): 2-րդ խաղափուլում ռուս թենիսիստը բացահայտ առավելության հասավ (6-0), իսկ 3-րդում հաջողությամբ ավարտեց մրցախաղը (6-4): Այսպիսով, Սաֆինը մարզական իր կենսագրությունում 2-րդ անգամ դարձավ Փարիզի հեղինակավոր մրցաշարի հաղթող: Առաջին անգամ նա Ֆրանսիայի մայրաքաղաքում հաղթող էր ճանաչվել 2000 թ.: Այս հաղթանակի շնորհիվ Սաֆինն ամրապնդվեց դասակարգման ցուցակի 3-րդ հորիզոնականում: Այժմ

Մարատը լավ հնարավորություններ է պահպանում մրցաշրջանն ավարտել 2-րդ հորիզոնականում: Դրա համար անհրաժեշտ է, որպեսզի Սաֆինը հաղթող դառնա նոյեմբերի 11-ին Շանհայում մեկնարկող տարվա վերջին մրցաշարում, ինչպես նաեւ Անդրե Աղասին այդ մրցաշարում 2 հաղթանակից ավելի չտանի:

Էջը պատրաստեց
ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

ՅՈՒՆԻԲԱՆԿ ЮНИБАНК

Դրամական փոխանցումներ Ռուսաստան-Հայաստան Հայաստան-Ռուսաստան, ինչպես նաեւ ԱՊՀ այլ երկրներ

«Յունիստրիմը» ֆիզիկական անձանց դրամական շտապ փոխանցումների համակարգ է առանց բանկային հաշվի բացման

ՀՈՒՍԱԼԻ, ՇՏԱՊ, ԷԺԱՆ

Մեկ ժամվա ընթացքում Ձեր հարազատներն ու մերձավորները կարող են ստանալ փոխանցումը Երեւան՝ փոխանցման գումարի 1 %-ը

Հայաստանի մյուս քաղաքներ եւ Լեռնային Ղարաբաղ. նախկին ~~1,5~~ %-ի փոխարեն «Յունիբանկն» առաջարկում է փոխանցման գումարի 1%-ը

«Յունիբանկն» իր հաճախորդներին նորագույն բանկային տեխնոլոգիաների տրամադրման նախաձեռնողն է

«Յունիբանկն» այսօր ձեզ համար բացել է անմիջական ֆինանսական պատուհան դեպի Ուկրաինա, Վրաստան, Մոլդովա: Դուք կարող եք ձեր դրամը փոխանցել եւ ստանալ «Ուկրսիբբանկի» միջոցով, վճարելով փոխանցման գումարի 2 % տոկոսը:

«Յունիստրիմ» փոխանցման համակարգի սպասարկման կետերը

Քաղաքներ

1. Ալչեւսկ
2. Ախտիրկա
3. Բալակլեա
4. Բորիսպոլ
5. Գորլովկա
6. Դնեպրոձերժինսկ (2 կետ)
7. Դնեպրոպետրովսկ (6 կետ)
8. Դոլինա
9. Դոնեցկ (5 կետ)
10. Ժիտոմիր (3 կետ)
11. Ժապորոժիե
12. Իզմայիլ
13. Կիեւ (11 կետ)
14. Կիրովոգրադ
15. Կրեմենչուգ (2 կետ)
16. Կրիվոյ Ռոգ (7 կետ)
17. Կուպյանսկ
18. Լիսիչանսկ
19. Լուգանսկ
20. Լվով
21. Մարիուպոլ (2 կետ)
22. Նադվորնայա
23. Նիկոլաեւ (4 կետ)
24. Նիկոպոլ (2 կետ)
25. Նովոմոսկովսկ
26. Օդեսա (4 կետ)
27. Պավլոգրադ (2 կետ)
28. Պերվոմայսկի
29. Պոլտավա
30. Պրիլուկի
31. Ռովնո
32. Սեւաստոպոլ (3 կետ)
33. Սեվերոդոնեցկ (2 կետ)
34. Սիմֆերոպոլ
35. Սլավյանսկ
36. Սումի
37. Խարկով (9 կետ)
38. Խերսոն
39. Չերկասի (2 կետ)
40. Չուգուեւ
41. Յալթա

«Կավկասիոնի» բանկի միջոցով (Վրաստան)
«Յունիստրիմ» փոխանցման համակարգի սպասարկման կետերը

Քաղաքներ
1. Թբիլիսի
2. Բաթում

«Բիզնես բանկի» միջոցով (Մոլդովա)
«Յունիստրիմ» փոխանցման համակարգի սպասարկման կետերը

Քաղաք
1. Քիշնեւ

Այսօր **Հայաստանում** լինելով հնարավորություն ունեք **Ռուսաստանի** ֆինանսական շուկաներում գործարքներ կնքել ЮТРЕЙД համակարգի միջոցով

Մասնաճյուղ «Վանաձոր»
377222, քաղ. Վանաձոր, Տիգրան Մեծի փող. 53
Հեռ.՝ (374051) 40872, 40873

Մասնաճյուղ «Գյումրի»
377501, քաղ. Գյումրի, Հաղթանակի փող. 1
Հեռ.՝ (374041) 33055, 33051

uTRADERu

www.utrade.ru «Յունիբանկ»- ռեալ ներդրումներ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՐ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԵՎ ԴԵՂԻՆ ԷՋԵՐ 2002+

Գործարար տեղեկատվություն գործարարների համար

ՍՓՅՈՒՌ տեղեկատվական ծառայություն

Երեւան-10, Փավստոս Բյուզանդի 1/3, 7-րդ հարկ
Հեռ. 562635, 563505 E-mail: info@spyur.am

«Հասարակական կազմակերպություններ-2002» համաժողով եւ ցուցահանդես

Կրթության զարգացման ակադեմիան, Համաշխարհային ուսուցում կազմակերպությունը եւ Ամերիկայի հայկական համագումարի ՀԿ կենտրոնը՝ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության ֆինանսավորմամբ, կազմակերպում են «Հասարակական կազմակերպություններ-2002» համաժողով եւ ցուցահանդես, որոնք կկայանան նոյեմբերի 8-10-ը՝ Երեւանի Կ. Դեմիրճյանի անվան մարզամշակութային կենտրոնում:

Համաժողովին կմասնակցեն հանրապետության բոլոր մարզերը ներկայացնող 328 հասարակական կազմակերպություններ, որոնց պատվիրակները կքննարկեն ՀԿ-ների եւ կենտրոնական ու տեղական ինքնակառավարման մարմինների, մասնավոր հատվածի, միջազգային կազմակերպությունների փոխհամագործակցության խնդիրները:

Միջոցառումներին կմասնակցեն նաեւ հանրապետության ղեկավար մարմինների բարձրաստիճան պաշտոնյաներ, միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, փորձագետներ:

Յուրաքանչյուր մարզ ցուցահանդեսում կունենա իր տաղավարը, որտեղ տեղի հասարակական կազմակերպությունները կներկայացնեն իրենց կատարած աշխատանքները, կքննարկեն համագործակցության առաջարկների շուրջ: Լավագույն մասնակիցները կարժանանան մրցանակների:

Բոլոր շահագրգիռ կազմակերպություններն ու անձինք հրավիրվում են մասնակցելու եռօրյա ցուցահանդեսին *նոյեմբերի 8-ի ժ. 12-ից սկսած: Մուտքն ազատ է:*

Հեռ.՝ 26 69 36, 26 69 87

ADVANCED ENGINEERING ASSOCIATES INTERNATIONAL

ARMENIA ENERGY EFFICIENCY, DEMAND-SIDE MANAGEMENT AND RENEWABLE ENERGY PROGRAM

«Advanced Engineering Associates International» կազմակերպությունը, ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության (USAID)՝ «Հայաստանի էներգաէֆեկտիվություն, սպառման ղեկավարում եւ վերականգնվող էներգիա» ծրագրի շրջանակներում, կազմակերպում է ջերմամատակարարման բարելավման եւ էներգախնայողության ցուցադրական ծրագրեր, որոնք իրականացվելու են տեղական էներգետիկ ծառայություններ մատուցող ձեռնարկությունների կողմից:

Բոլոր հետաքրքրված մասնավոր էներգետիկ ոլորտում զբաղված այն կազմակերպությունները եւ շինարարական ձեռնարկությունները, որոնք ունեն էներգետիկ համակարգերի տեղադրման փորձ, կարող են ուղարկել իրենց մասին տեղեկությունները (իրականացված ծրագրերը, ծրագրերի քանակը եւ ընդհանուր բնութագիրը, կազմակերպության բնութագիրը) Advanced Engineering Associates International կազմակերպություն՝ Մարյան 26 հասցեով, հեռ. 585686, կամ հետեւյալ էլ-փոստի հասցեով՝ **info@aeai.am** Դիմումների վերջին ժամկետն է 2002թ. նոյեմբերի 13-ը:

Արքայական զգացմունքներ

Վայելեք Վիեննան մինչ Սուրբ Ծնունդ

«Պատվեր» Հեռ. (01) 59 99 48/51/52
կամ Ձեր նախընտրելի ավիագործակալություն

Նապնվեք Ավստրիական Ավիաուղիների հետ և Ձեր կզգաք այս առաջարկի առավելությունը:
Ճանապարհորդության ժամանակահատվածը՝ 2002թ. նոյեմբերի 1-ից մինչեւ դեկտեմբերի 15-ը

Առաջարկվում են հատուկ պայմաններ
Հավաքեք միավորներ Miles & More ծրագրի միջոցով

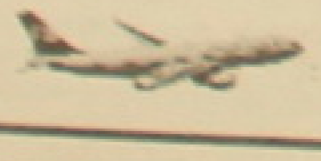

AUSTRIAN AIRLINES

The Most Friendly Airline.

A STAR ALLIANCE MEMBER

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԱԳԻՐ

Ալիխանյանների ընտանիքն իր շնորհակալությունն ու բարեմաղթանքներն է հայտնում բարեգործ դոկտոր Մաղլենային, Հեղինե Ալիխանյանի սրտի վիրահատությունը ֆինանսավորելու կապակցությամբ:

529353 անվճար ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- **Պարապում եմ** ամերիկյան անգլերեն, ռուսերեն, բրիտանական անգլերեն, իսպաներեն, նաեւ երեխաների համար սկսած 4 տարեկանից, առաջացված ուսուցում փորձառու մասնագետի կողմից, հեռ. 09 48 46 25:
- **Վաճառվում է** իգի-քարտ, հեռ. 09 47 98 12:
- **Վաճառվում է** բնակարան, Խորենացու 29 Ա. բն. 23, 9/8:
- **Շտապ վաճառվում է** 1 սենյականոց 52 քմ ընդհ. տարածքով բնակարան չեխական նախագծով, 5 հարկանի շենքի 4-րդ հարկում, ունի տնտ. բաց 2 թռիչքանի պատշգամբ, դեսական, բայց լավ վիճակ, հեռախոս, մշտական ջուր: Հացքեն ավտոտնակային հատված տարածք, Նուբարաշենի խճուղի: Նախնական գինը 4.5 հազ. դոլար, հեռ. 64 21 46:
- **Փոխանակում եմ** փոքր կենտրոնում գտնվող սեփականաշնորհված 80 քմ տարածքով սեփական տան հետ, հեռ. 09 423833, Արթուր:

«Ազգ» տպարանում, Երեւան, Բաղրամյան 70ա. Գրանցման թիւ 65. Դասիչ 69150. Տպաքանակը՝ 3000. Ստորագրուած է տպագրութեան՝ 2. 11. 2002. Գինը՝ 100 դրամ